

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Katedra studií občanské společnosti

Diplomová práce

Přínos a význam vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro nestátní neziskové organizace

Praha 2012

Autorka práce: Bc. Dagmar Fialová

Vedoucí práce: doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

Závazné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.“

„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“

V Praze dne 6. 1. 2012

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala paní doc. Ing. Marii Dohnalové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla, a za pozornost a čas, který této diplomové práci věnovala.

Obsah

Úvod	- 1 -
1. Cíl práce a metodologie	- 2 -
2. Vícezdrojové financování neziskových organizací	- 9 -
2.1. Vícezdrojový systém financování.....	- 10 -
2.1.1. Finanční prostředky z veřejných zdrojů	- 11 -
2.1.2. Finanční prostředky z neveřejných zdrojů.....	- 13 -
2.2. Vlastní výdělečná činnost.....	- 16 -
2.2.1. Koncept sociálního podnikání.....	- 17 -
2.2.2. Definice sociálního podniku	- 18 -
3. Analýza financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů.....	- 22 -
3.1. Vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů	- 25 -
3.1.1. Vývoj financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009	- 28 -
3.1.2. Vývoj financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009	- 33 -
3.1.3. Vývoj financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009	- 37 -
3.2. Shrnutí.....	- 40 -
4. Případová studie neziskové organizace Domov Sue Ryder, o.p.s.....	- 42 -
4.1. Základní informace o organizaci	- 42 -
4.2. Zdravotní a sociální služby.....	- 43 -
4.3. Financování neziskové činnosti.....	- 44 -
4.3.1. Financování neziskové činnosti z cizích zdrojů – veřejné rozpočty	- 49 -
4.3.2. Náklady organizace na provoz neziskové činnosti	- 53 -
4.3.3. Financování neziskové činnosti z vlastních zdrojů – sociální podnikání -	57
4.4. Shrnutí.....	- 61 -

5. Závěr	- 64 -
Seznam použité literatury a jiných zdrojů.....	- 66 -
Seznam použitých tabulek a grafů	- 72 -
Seznam příloh.....	- 75 -
O autorce	- 77 -
Slovník důležitých pojmů.....	- 78 -
Rejstřík	- 81 -

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá přínosem a významem vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro neziskové organizace. Hlavním cílem je analyzovat vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů České republiky a identifikovat přínos a význam vlastních finančních prostředků ze sociálního podnikání pro neziskové organizace.

Teoretická část přináší popis zdrojů finančních prostředků, které mohou neziskové organizace využívat, a výklad konceptu sociálního podnikání a definice sociálního podniku. Vlastní výzkum přináší analýzu vývoje financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů České republiky v letech 1999 – 2009 a identifikaci přínosu, významu a podílu vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání v konkrétní neziskové organizaci – v Domově Sue Ryder, o.p.s. Identifikace přínosu a významu vlastních zdrojů finančních prostředků ze sociálního podnikání probíhá na základě analýzy vývoje cizích zdrojů, nákladů a vlastních tržeb (zdrojů) v letech 2001 – 2010 ve vybrané neziskové organizaci.

Výstupem diplomové práce je zhodnocení přínosu a významu vlastních zdrojů finančních prostředků ze sociálního podnikání pro neziskové organizace.

Klíčová slova

- vícezdrojové financování
- samofinancování
- sociální podnikání
- sociální podnik
- dotace
- veřejné rozpočty
- cizí zdroje
- vlastní zdroje

Abstract

This diploma thesis is focused on the contribution and importance of financial resources of social entrepreneurship for nonprofit organizations. The main goal is to analyze the evolution of nonprofit organization's funding from Czech public funds and to identify benefits and importance of financial resources of social entrepreneurship for nonprofit organizations.

The theoretical part brings description of financial resources for nonprofit organizations and explanation of social entrepreneurship concept and social enterprise definition. The research of diploma thesis brings the analysis of evolution of nonprofit organization's funding from Czech public funds from 1999 to 2009 and the identification of benefits, importance and share of financial resources of social entrepreneurship in specific nonprofit organization – Domov Sue Ryder, o.p.s. The identification of benefits and importance of financial resources of social entrepreneurship is based on the analysis of evolution of sources, costs and own revenues (sources) from 2001 to 2010 in selected nonprofit organization.

The output of this diploma thesis is the evaluation of benefits and importance of financial resources of social entrepreneurship for nonprofit organizations.

Úvod

Nestátní neziskové organizace (dále jen neziskové organizace) financují svůj provoz a své neziskové aktivity z cizích a vlastních zdrojů finančních prostředků. Cizí zdroje finančních prostředků jsou nejisté zdroje, na které se nezisková organizace nemůže nikdy zcela spolehnout. Cizím zdrojem finančních prostředků, jehož neziskové organizace v České republice často využívají, jsou dotace z veřejných rozpočtů. Podmínky využívání dotací a kolísající výše poskytovaných dotací jednotlivým neziskovým organizacím vytváří v neziskovém sektoru nutnost využívání jiných zdrojů finančních prostředků. Zkušenosti neziskového sektoru ze zahraničí, ale také již z České republiky ukazují, že se neziskové organizace musí více orientovat na rozvoj vlastních zdrojů finančních prostředků (Dohnalová, 2010a).

Využívání více zdrojů finančních prostředků pro financování činnosti neziskových organizací nazýváme vícezdrojovým financováním. Neziskové organizace musí pracovat s více zdroji, neboť každý jednotlivý zdroj nabízí odlišné podmínky a odlišnou míru jistoty. Zdroje finančních prostředků pro neziskové organizace se dělí na veřejné a neveřejné a v rámci neveřejných zdrojů identifikujeme vlastní zdroje, kam patří vlastní podnikatelská činnost neziskových organizací – sociální podnikání. Tato diplomová práce se zaměřuje na přínos a význam sociálního podnikání jako jednoho z vlastních zdrojů finančních prostředků, kterého mohou neziskové organizace využívat.

Neziskové organizace neprovozují podnikání jako svou hlavní činnost. Podnikatelské prostředí však neziskovým organizacím umožňuje získávat stálé finanční prostředky na provoz a rozvoj neziskových aktivit. Sociální podnikání je podnikání provozované jako doplňková činnost za účelem plnění sociálního účelu a výtěžku finančních prostředků, které nezisková organizace na svůj provoz a rozvoj potřebuje. Nezisková organizace provozující sociální podnikání se zaměřuje na své okolí, na potřeby svých klientů a zákazníků, není tedy zaměřena výhradně na zisk a omezení vlivu své konkurence (Dohnalová, 2011).

1. Cíl práce a metodologie

Cíl práce a výzkumné otázky

Hlavním cílem práce je analyzovat vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů České republiky a identifikovat přínos a význam vlastních finančních prostředků ze sociálního podnikání pro neziskové organizace.

Finanční prostředky obdržené formou dotací z veřejných rozpočtů jsou jedním z cizích zdrojů, kterého mohou neziskové organizace v České republice využívat na financování své neziskové činnosti. Vývoj výše dotací z veřejných rozpočtů je nepředvídatelný a v posledních letech vykazuje kolísavý vývoj výše poskytovaných dotací jednotlivým neziskovým organizacím. Absolutní závislost neziskových organizací na dotacích z veřejných rozpočtů není přijatelná, proto musí neziskové organizace pracovat s jinými, zejména vlastními zdroji finančních prostředků. Sociální podnikání je jedním z vlastních zdrojů finančních prostředků a umožňuje neziskovým organizacím vyrovnat se s nejistými cizími zdroji. Sociální podnikání je ekonomickou činností, která generuje pro neziskové organizace finanční prostředky.

Tato diplomová práce se zaměřuje na přínos a význam vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro neziskové organizace. Vlastní finanční zdroje přinášejí neziskové organizaci nezávislost a samostatnost, jistotu a předvídatelnost vlastnictví určitého objemu finančních prostředků a možnost svobodně rozhodovat o jejich využití.

Výzkumné otázky:

Jak se vyvíjela výše finančních příspěvků (dotací) neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů v letech 1999 - 2009?

Jaký je finanční přínos, význam a podíl vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání v neziskové organizaci Domov Sue Ryder, o.p.s.?

V teoretické části této diplomové práce popisují možnosti financování neziskových organizací a koncepci sociálního podnikání. V dalších částech své práce analyzují vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů České republiky a identifikují přínos, význam a podíl vlastních finančních prostředků ze sociálního podnikání v Domově Sue Ryder, o.p.s. Analýzu vývoje financování neziskových organizací z veřejných

rozpočtů provádím na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009. Identifikaci přínosu, významu a podílu vlastních finančních prostředků ze sociálního podnikání v Domově Sue Ryder provádím na základě případové studie, která zahrnuje označení neziskové organizace jako sociálního podniku (splnění ekonomických a sociálních kritérií definice sociálního podniku), analýzu vývoje nákladů neziskové organizace, analýzu vývoje financování neziskové činnosti organizace z cizích zdrojů (s důrazem na dotace z veřejných rozpočtů) a analýzu vývoje financování neziskové činnosti organizace z vlastních zdrojů (s důrazem na tržby ze sociálního podnikání).

Metodologie

Sekundární analýza

Analýzu vývoje financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů České republiky jsem provedla metodou sekundární analýzy dat. Data k analýze poskytly rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009, každoročně vydávaných Radou vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). Analýza sleduje vývoj výše finančních příspěvků (dotací) neziskovým organizacím ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (krajů) a z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (obcí) v letech 1999 – 2009.

Rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů se nezabývají celým souborem dotací neziskovým organizacím a obsahují nedostatky, které snižují jejich vypovídací hodnotu (RVNNO, 2000 – 2011). Nedostatky se týkají metody a rozsahu sledování rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů:

- v roce 2001 došlo ke změně poskytování, a tedy také změně sledování dotací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků, a to z rozpočtů okresních úřadů na rozpočty krajských úřadů, jakož i ke změně poskytování a sledování dotací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků, a to z rozpočtů magistrátních úřadů statutárních měst na rozpočty obecních úřadů (RVNNO, 2003, 2004),
- rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2001 zcela chybí, přestože dotace v tomto roce poskytovány byly (RVNNO, 2003),

- sledování dotací z veřejných rozpočtů nadačnickému sektoru je dostupné až od roku 2004 (RVNNO, 2006),
- sledování dotací ze státního rozpočtu mimo režim státní dotační politiky je dostupné až od roku 2004 (RVNNO, 2006),
- přesnost sledování dotací z veřejných rozpočtů stoupá s úrovní rozpočtů, což znamená, že zejména sledování dotací poskytovaných z obecních rozpočtů je nejméně přesné a úplné (RVNNO, 2006),
- přesnost sledování počtu příjemců dotací není úplná, a to z toho důvodu, že se při zpracování primárních dat k rozborům financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů nepodařilo odhalit případy poskytnutí více dotací z různých rozpočtů jedné neziskové organizaci (RVNNO, 2000 – 2004),
- rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009 nezahrnují dotace poskytované ze zákona a dotace poskytované na výzkum a vývoj (RVNNO, 2000 – 2011).

Podrobný popis důvodů nižší vypovídací schopnosti rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009 uvádím v kapitole 3.

Analýzu vývoje financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009 jsem provedla se zaměřením na:

- celkové poskytované dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (krajů), z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (obcí),
- poskytované dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtů krajů a rozpočtů obcí neziskovým organizacím působícím v oblasti zdraví a sociálních služeb.

Oblast zdraví a sociálních služeb je významnou oblastí s výskytem velkého počtu neziskových organizací a oblastí působení neziskové organizace, kde jsem provedla případovou studii.

Cílem sekundární analýzy je analyzovat vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009 a poukázat na zvyšování nebo snižování

množství poskytovaných dotací z veřejných rozpočtů neziskovým organizacím v posledních letech. Důraz na analýzu vývoje výše dotací neziskovým organizacím v letech 2007 – 2009 prostupuje tedy všechny kroky sekundární analýzy.

Postup sekundární analýzy

V prvním kroku sekundární analýzy jsem analyzovala vývoj výše *celkových dotací z veřejných rozpočtů* v letech 1999 – 2009. Součástí analýzy celkových dotací z veřejných rozpočtů je také analýza vývoje dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb (včetně podílu z celkových dotací z veřejných rozpočtů v %).

V dalším kroku jsem analyzovala vývoj výše *celkových dotací ze státního rozpočtu* v letech 1999 – 2009, a to včetně dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb a jejich podílu z celkových dotací ze státního rozpočtu v %. Analýzu dotací ze státního rozpočtu jsem zaměřila také na vývoj výše dotací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky (včetně dotací v režimu státní dotační politiky do oblasti zdraví a sociálních služeb a jejich podílu z celkových dotací v režimu státní dotační politiky v %). V této části sekundární analýzy jsem identifikovala nejvíce a nejméně (podle výše dotací) podporované neziskové oblasti ze státního rozpočtu v letech 2007 – 2009. Dále jsem identifikovala ministerstva, která v letech 2007 – 2009 poskytovala největší a nejmenší objem dotací neziskovým organizacím.

V dalším postupu jsem analyzovala vývoj výše *celkových dotací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (krajů)* v letech 1999 – 2009, včetně dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb a jejich podílu z celkových dotací z rozpočtů krajů v %. Identifikovala jsem nejvíce a nejméně dotacemi z rozpočtů krajů podpořené neziskové oblasti v letech 2007 – 2009 a kraje, které v letech 2007 – 2009 poskytovaly největší a nejmenší objem dotací neziskovým organizacím.

V posledním kroku sekundární analýzy jsem analyzovala vývoj výše *celkových dotací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (obcí)* v letech 1999 – 2009, včetně dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb a jejich podílu z celkových dotací z rozpočtů obcí v %. Také v tomto kroku jsem identifikovala neziskové oblasti, které byly v letech 2007 – 2009 podpořeny nejvyšším a nejnižším objemem dotací z rozpočtů obcí.

Případová studie

Přínos, význam a podíl vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání identifikuji případovou studií neziskové organizace Domov Sue Ryder, o.p.s. Případovou studii jsem zpracovala na základě dvou hlavních metod kvalitativního výzkumu – studium dokumentů, rozhovor (Hendl, 2005). Případová studie dokládá, že Domov Sue Ryder je sociálním podnikem, tzn. naplňuje ekonomická a sociální kritéria definice sociálního podniku.

V souvislosti s cílem případové studie analyzuji vývoj výše nákladů a vývoj výše cizích a vlastních finančních zdrojů vybrané neziskové organizace od roku 2001 do roku 2010. Data jsem čerpala z výročních zpráv organizace za roky 2008, 2009 a 2010. Analýzu vývoje v letech 2001 – 2010 jsem zaměřila na tyto oblasti:

- vývoj výše celkových nákladů,
- vývoj výše celkových cizích zdrojů,
- vývoj výše celkových dotací z veřejných rozpočtů (včetně vývoje výše dotací z jednotlivých úrovní – státní rozpočet, Magistrát hl. m. Prahy, MČ Praha 4),
- vývoj výše celkových vlastních tržeb (zdrojů),
- vývoj výše celkových tržeb ze sociálního podnikání (včetně vývoje výše tržeb z jednotlivých podnikatelských aktivit – dobročinné obchody, restaurace).

Analýzu vývoje uvedených finančních oblastí neziskové organizace jsem provedla s důrazem na roky 2009 a 2010, protože mým záměrem bylo ukázat současnou finanční situaci vybrané neziskové organizace.

Neziskovou organizaci Domov Sue Ryder jsem zvolila z důvodu dlouhodobého působení v neziskové oblasti sociálních služeb a provozování sociálního podnikání. Neziskovou organizaci jsem tedy zvolila záměrně. Zvolený případ musel mít vlastnosti, které jsem potřebovala analyzovat (Švaříček, Šedřová a kol., 2007). Zpracování případové studie přispělo k odpovědi na příslušnou výzkumnou otázku a k představení vedení sociálního podnikání v konkrétní neziskové organizaci, která by se pro ostatní neziskové organizace mohla stát pozitivní inspirací.

Sběr dat v případové studii proběhl dvěma metodami. Prostudovala jsem výroční zprávy organizace od roku 2003 do roku 2010. Výroční zprávy Domova Sue Ryder obsahují informace o nákladech, finančních zdrojích a sociálním podnikání. Informace z výročních zpráv však mohou obsahovat nepřesnosti, případně některé informace neobsahují vůbec. Tento nedostatek jsem eliminovala průběhem následného rozhovoru, kdy jsem chybějící a nepřesné informace doplnila a upřesnila podle výpovědi respondenta (Hendl, 2005). Ze studia výročních zpráv vyloučila hlavní a vedlejší témata a okruhy otázek rozhovoru. Provedla jsem řízený rozhovor (strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami). Za největší výhodu rozhovoru považuji setkání s odborníkem vybrané neziskové organizace. Rozhovor jsem vedla s vedoucím dobročinným obchodu Domova Sue Ryder a trval 45 minut. Analýzu dokumentů a rozhovoru jsem provedla metodou otevřeného kódování.

Výhodou případové studie je možnost triangulace metod sběru dat a zdrojů dat. Provedla jsem tedy nejen studium výročních zpráv organizace, ale také rozhovor s odborníkem. Výhodou případové studie je hluboký pohled na konkrétní případ. Nevýhodou je zkreslení způsobené mými vlastními názory na zkoumanou oblast, a to jak při výběru případu, tak při zpracování případové studie (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007). Tuto nevýhodu jsem eliminovala provedením rozhovoru, který proběhl s odborníkem vybrané neziskové organizace, jehož odpovědi jsem nemohla nijak ovlivnit.

Postup případové studie

V prvním kroku případové studie jsem ověřila naplňování ekonomických a sociálních kritérií definice sociálního podniku (jak ji uvádím v kapitole 2) vybranou neziskovou organizací.

V dalších krocích případové studie jsem se zaměřila na analýzu finančních oblastí neziskové organizace. Nejprve jsem analyzovala vývoj výše *celkových cizích zdrojů* Domova Sue Ryder v letech 2001 – 2010, včetně vývoje výše dotací z veřejných rozpočtů (státní rozpočet, Magistrát hl. m. Prahy, Městská část Praha 4).

V dalším kroku jsem analyzovala vývoj výše *celkových nákladů* organizace v letech 2001 – 2010 a podíl cizích zdrojů a vlastních tržeb (zdrojů) na krytí celkových nákladů.

Dále jsem analyzovala vývoj výše *celkových vlastních tržeb (zdrojů)* v letech 2001 – 2010, včetně vývoje výše tržeb ze sociálního podnikání (tržby dobročinných obchodů, tržby restaurace).

V závěrečném kroku případové studie jsem provedla rozhovor s vedoucím dobročinných obchodů Domova Sue Ryder. Výsledek rozhovoru přispěl k identifikaci podílu, přínosu a významu vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro Domov Sue Ryder.

2. Vícezdrojové financování neziskových organizací

Neziskové organizace potřebují na svůj provoz a rozvoj dostatečné množství finančních prostředků. Otázka financování neziskových organizací je v dnešní době velmi aktuální. Každá nezisková organizace věnuje získávání finančních prostředků na svou neziskovou činnost velkou pozornost. Získávání finančních prostředků se v neziskových organizacích věnuje oblast fundraisingu.

Fundraising je „proces, v rámci kterého organizace získává dárce, kteří finančně či materiálně podporují její činnost.“ (Šobánková, 2010: 8). Cílem fundraisingu je dlouhodobý rozvoj zdrojů pro zajištění konkrétních činností a naplnění poslání organizace. Každý oslovený potenciální dárcem má možnost rozhodnout se, zda organizaci podpoří. Úkolem fundraisingu je kromě získávání zdrojů také práce na vytváření nových partnerství a hledání potenciálních dárců (Ledvinová, 2009).

Neziskové organizace nejsou, přes svůj neziskový charakter, vyloučeny z uvažování v ekonomických souvislostech a o tvorbě zisku. Rektořík definuje fundraising jako „zvyšování či budování fondu, zdroje, resp. finančního obnosu, určeného k určitému cíli ... získávání prostředků, resp. hledání zdrojů, které má pomoci především neziskovým organizacím zbavit se nedostatku prostředků, dosáhnout stanovených cílů a naplnit poslání organizace.“ (Rektořík a kol., 2010: 93). Úkolem fundraisingu je zajistit finanční a materiální prostředky k provozu a naplnění poslání neziskové organizace. Prioritou managementu organizace je, kromě plnění společensky prospěšného poslání, řešení finančních otázek a finančního zabezpečení (Boukal, 2009). „Význam fundraisingu je tedy, jak vyplývá z jeho obsahu, zásadní pro chod NNO¹. Bez dostatečného objemu potřebných finančních prostředků nelze realizovat poslání NNO, a její existence tak v podstatě ztrácí smysl.“ (Boukal, 2009: 104).

Neziskové organizace, které získávají finanční prostředky na svou činnost z více zdrojů, využívají *vícezdrojový systém financování*. Obvykle dochází ke kombinaci financování z veřejných a neveřejných zdrojů. Diverzifikace zdrojů se týká počtu jednotlivých zdrojů a jejich poměrného zastoupení. Neziskové organizace nesmí být závislé na jednom dominantním zdroji, protože případný výpadek tohoto zdroje by poté

¹ nestátní nezisková organizace (poznámka autorky)

každé organizaci přivodil krizový stav (Šedivý, Medlíková, 2009). Neziskové organizace musí, vzhledem k nejistotě získávání cizích zdrojů, budovat financování své činnosti ze zdrojů vlastních, které si opatří vlastními aktivitami. Neziskové organizace si musí vytvářet své vlastní zdroje, které mohou být využity kdykoliv, na cokoliv a za jakýchkoliv podmínek. O využití vlastních zdrojů rozhoduje nezisková organizace zcela samostatně. *Samofinancování* (financování neziskové činnosti z vlastních zdrojů) je nepostradatelnou součástí stability neziskových organizací (Šedivý, Medlíková, 2009).

2.1. Vícezdrojový systém financování

Základní zdroje finančních prostředků pro neziskové organizace (Bačuvčík, 2011):

Finanční prostředky z veřejných zdrojů:

- dotace z veřejných rozpočtů,
- veřejné zakázky,
- smlouvy o poskytování služeb,
- mezinárodní fondy – zejména dotace z fondů EU,
- odvody z hazardních her a loterií a za hrací automaty.

Finanční prostředky z neveřejných zdrojů:

- individuální dárcovství,
- firemní dárcovství,
- sponzoring,
- příjmy od nadací a nadačních fondů,
- veřejné sbírky,
- samofinancování.

2.1.1. Finanční prostředky z veřejných zdrojů

Finanční prostředky z veřejných zdrojů jsou nenárokové prostředky, které neziskové organizace mohou získat, pokud o ně požádají.

Dotace z veřejných rozpočtů

Dotace z veřejných rozpočtů jsou poskytovány na vyhlášené hlavní oblasti státní dotační politiky (*Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2012*²). Hlavní oblasti státní dotační politiky stanovuje Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO) a tyto podléhají každoročnímu schválení a zveřejnění vládou. Veřejnými rozpočty, které dotace neziskovým organizacím poskytují, jsou státní rozpočet, rozpočty vyšších územně samosprávných celků (krajů) a rozpočty nižších územně samosprávných celků (obcí). Podmínky pro poskytování dotací neziskovým organizacím ze státního rozpočtu udávají *Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy*³. Hospodaření s dotacemi podléhá kontrole Nejvyššího kontrolního úřadu, neboť jde o státní finance (Dohnalová, 2010a).

Neziskové organizace nemají na dotace z veřejných rozpočtů právní nárok. Poskytování dotací se řídí předem stanovenými podmínkami a poskytují se účelové dotace na konkrétní programy a projekty nebo na předem stanovenou oblast potřeb, a to zpravidla až do výše 70 % celkových nákladů financovaného programu. Vláda stanovuje priority a v souvislosti s tím hlavní oblasti dotační politiky, v rámci nichž je rozhodnuta rozdělit neziskovým organizacím určitý objem finančních prostředků z veřejných rozpočtů. V návaznosti na to se dotace poskytují na realizaci programů a projektů přispívajících právě k naplňování cílů státní politiky (Dohnalová, 2010a).

² Dostupné z URL:

<[http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D03BA51F3B14DC7FC12578B6004F911A/\\$FILE/450%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110615a.0450.pdf](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D03BA51F3B14DC7FC12578B6004F911A/$FILE/450%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110615a.0450.pdf)> [cit. 26.9.2011].

³ Dostupné z URL:

<[http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/15CD4A0EBBCA444EC12576BA002CF429/\\$FILE/92%20p%C5%99%C3%ADloha%20w100201a.0092.pdf](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/15CD4A0EBBCA444EC12576BA002CF429/$FILE/92%20p%C5%99%C3%ADloha%20w100201a.0092.pdf)> [cit. 26.9.2011].

Veřejné zakázky a smlouvy o poskytování služeb

Veřejné zakázky a smlouvy o poskytování služeb jsou finanční podporou státu pro neziskové organizace, jde však o finanční prostředky přidělované mimo státní dotační politiku. Tato finanční podpora státu je způsobem partnerství mezi neziskovými organizacemi a organizacemi veřejné správy. Neziskové organizace mohou v určitých případech poskytovat lepší úroveň a nižší cenu veřejných služeb, a proto dochází k formování oboustranně výhodného partnerství mezi neziskovými organizacemi a veřejnou správou (Bačuvčík, 2011). Právní úprava tohoto druhu partnerství se řídí zejména *zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách*.

Mezinárodní fondy

Evropská unie uskutečňuje politiku podpory neziskových organizací prostřednictvím svých *strukturálních fondů*⁴ (*Evropský fond pro regionální rozvoj - ERDF* - a *Evropský sociální fond - ESF*) a *Fondu soudržnosti (FS)* v rámci evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Každá členská země EU vyhláší tzv. operační programy, které podléhají schválení Evropskou komisí. Tyto operační programy jsou „*prostředkujícím mezistupněm mezi třemi hlavními evropskými fondy (ERDF, ESF, FS) a konkrétními příjemci finanční podpory v členských státech a regionech*.“ (Dohnalová, 2010a: 161; zvýraznění v originále). Česká republika si pro programové období 2007 – 2013 vyjednala 26 operačních programů, které definují, jaké problémy chce Česká republika ve vyhlášeném programovém období řešit a čeho chce dosáhnout (Dohnalová, 2010a).

Přidělení konkrétní dotace předchází průběh výběrového řízení a využití dotace je v průběhu jejího čerpání podrobováno důsledné kontrole. Dotace jsou přidělovány na konkrétní programy, projekty a záměry neziskových organizací a jsou přerozdělovány prostřednictvím orgánů veřejné správy (Ministerstvo financí České republiky, *Financování neziskových organizací*).

⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/>

Odvody z hazardních her a loterií a za hrací automaty

Provozovatelé hazardních her, loterií a hracích automatů jsou povinni převést část zisku z této činnosti na veřejně prospěšné účely, tj. na činnost neziskových organizací (Boukal, 2009). Právní úpravu této oblasti zajišťuje *zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách*.

2.1.2. Finanční prostředky z neveřejných zdrojů

Finanční prostředky z neveřejných zdrojů získávají neziskové organizace zejména prostřednictvím darů od soukromých fyzických a právnických osob. Do této kategorie však patří také finanční prostředky získávané vlastní činností neziskových organizací, např. podnikáním.

Individuální dárcovství

Neziskové organizace získávají finanční prostředky na svou činnost příjmem darů od individuálních dárců. Chang a Tuckman považují dobročinnost lidí za důležitý zdroj finančních prostředků neziskových organizací. Zdůrazňují, že lidé jsou většinou ochotni přispět spíše místním organizacím, tedy těm, které znají, se kterými mají zkušenosti a o jejichž činnosti mají přehled (Chang, Tuckman, 2010). Ochota darovat a přispívat se týká všech lidí, přičemž nezáleží na výši jejich příjmů. Je však pozoruhodné, že většina darovaných prostředků, zejména finančních, pro neziskové organizace pochází od relativně malého množství přispěvatelů. Konkrétně řečeno, 90 % finančních darů pochází od 10 % dárců (Chang, Tuckman, 2010).

Podle *zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů*, umožňuje stát všem fyzickým osobám, které poskytnou dar neziskové organizaci v hodnotě alespoň 1 000 Kč nebo vyšší, odečíst hodnotu tohoto daru ze základu daně až do výše 10 %. V tomto případě se jedná o nepřímou podporu, kterou poskytuje stát neziskovým organizacím (Dohnalová, 2010a).

S budováním finančních zdrojů a nezávislosti neziskové organizace pomáhají také dobrovolníci. Dobrovolník daruje svou práci ve prospěch neziskové organizace. Z tohoto pohledu je dobrovolnictví dárcovstvím. Dobrovolnictví je svobodně zvolená práce vykonávaná bez nároku na jakoukoliv odměnu. Neziskové organizace spoléhají na práci dobrovolníků, téměř 80 % pracovníků neziskových organizací jsou právě dobrovolníci (Pospíšilová, 2010). Ačkoliv je dobrovolnictví také dárcovstvím, je to činnost ve srovnání

s darováním hmotných nebo finančních prostředků náročnější, a to zejména časově. Z tohoto důvodu je dobrovolníků podstatně méně než dárců (Pospíšilová, 2010).

Firemní dárcovství a sponzoring

Finanční podpora pro neziskové organizace ze strany soukromých právnických osob bývá nejčastěji poskytována v rámci *společenské odpovědnosti firem (CSR⁵)*. Soukromé firmy pomáhají neziskovým organizacím různými způsoby, tj. nejen finančně. Podpora neziskových organizací spočívá ve finanční nebo hmotné pomoci, v poskytnutí služeb nebo firemní dobrovolnické pomoci. Podle *zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů*, mají právnické osoby nárok odečíst si dar poskytnutý neziskové organizaci v hodnotě alespoň 2 000 Kč nebo vyšší ze základu daně až do výše 5 % (Bačuvčík, 2011).

Významnou formu podpory představuje také *sdílený marketing⁶*, jehož základem je spojení prodeje výrobků či služeb s veřejně prospěšnými účely. Jde o dlouhodobé projekty, jejichž účelem je na straně soukromé firmy zvýšit prodejnost vybraných výrobků či služeb a na straně neziskové organizace zajistit si určitý finanční příjem. Soukromá firma se zavazuje z výnosů prodeje vybraných výrobků nebo služeb odvést určitou část neziskové organizaci (Dohnalová, 2010a).

Oboustranně výhodné partnerství mezi soukromou firmou a neziskovou organizací představuje také sponzoring. Právní úprava této oblasti se řídí *zákonem č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy*. V případě této formy podpory neziskové organizace očekává sponzor protihodnotu za projevenou finanční či jinou podporu. Protihodnotou bývá nejčastěji zviditelnění produktů a činnosti sponzora. Sponzoring se proto uplatňuje především u populárních akcí a větších neziskových organizací, které jsou sponzorům schopny zajistit propagační efekt (Boukal, 2009).

Příjmy od nadací a nadačních fondů

Nadace a nadační fondy jsou organizace vzniklé za účelem přerozdělování finančních a jiných prostředků konkrétním cílovým skupinám, tedy také neziskovým organizacím. Poskytování grantů se řídí *zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních*

⁵ corporate social responsibility

⁶ CRM, cause related marketing

fondech. Finanční a jiné prostředky přerozdělují nadace (nadační fondy) na základě přijatých žádostí o grant. Granty se poskytují zejména na konkrétní neziskové programy a projekty, nikoliv na běžnou činnost žádající neziskové organizace (Bačuvčík, 2011).

Veřejné sbírky

Veřejné sbírky se konají podle *zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách*. Výstižnou definici veřejné sbírky uvádí Boukal: „... získávání a shromažďování dobrovolných peněžitých příspěvků od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro předem stanovený veřejně prospěšný účel ...“ (Boukal, 2009: 82). Veřejné sbírky jsou pořádány výhradně za účelem shromažďování peněžitých prostředků a maximální doba realizace jedné sbírky jsou 3 roky. Nejčastější formu veřejné sbírky představuje přímé oslovování lidí na ulici, může se však také jednat o dárcovské SMS nebo kontaktování potenciálních přispěvatelů poštou nebo e-mailem (Boukal, 2009).

Samofinancování

Samofinancování představuje *získávání finančních prostředků vlastní činností*. Finanční prostředky získané samofinancováním jsou vlastní zdroje, které neziskové organizace využívají k realizaci svého veřejně prospěšného poslání. Do oblasti samofinancování patří vybírání členských poplatků (příspěvků), zpoplatnění poskytovaných služeb, pronájem majetku, využití nehmotného majetku (např. jména), finanční investování a vlastní podnikatelská činnost (prodej vlastního zboží nebo poskytování služeb) (Boukal, 2009).

Významnou oblastí samofinancování neziskových organizací je provozování *vlastní podnikatelské činnosti*. Vlastní podnikatelskou činnost provozují neziskové organizace jako doplňkovou činnost. Z příjmů z podnikání je nezisková organizace povinna platit daně a na příslušné činnosti musí mít živnostenské oprávnění. Podnikání provozuje nezisková organizace přímo s úmyslem vytvářet zisk, z něhož poté financuje vlastní provoz a rozvoj (Boukal, 2009).

Oblast samofinancování a vlastních zdrojů neziskových organizací není spojována přímo s fundraisingem. Fundraising znamená získávání prostředků především ze zdrojů mimo vlastní organizaci. Avšak vlastní zdroje vycházejí přímo z vnitřní činnosti neziskové organizace (Ledvinová, 2002).

O vlastních zdrojích (příjmech) neziskových organizací, konkrétně vlastní výdělečné činnosti pojednává následující kapitola.

2.2. Vlastní výdělečná činnost

Vlastní výdělečná (podnikatelská) činnost je způsobem samofinancování neziskových organizací. Neziskové organizace provozující vlastní výdělečnou činnost vstupují do tržní oblasti a tyto organizace jsou označovány jako sociální podniky, příp. sociální firmy. Oblast působení sociálních podniků (firem) se nazývá sociální ekonomika.

V České republice existují sociální podniky, neexistuje však formální ani legislativní uchopení konceptu sociální ekonomiky a sociálních podniků (Dohnalová, 2011). V roce 2002 se v České republice konala světová konference o sociální ekonomice, na níž byla přijata tzv. *Pražská deklarace*. Z této deklarace vyplývají tři konstatování (Dohnalová, 2010b: 298):

- sociální ekonomika není založena na kapitálu, ale na participativní demokracii,
- cílem sociální ekonomiky není zisk, ale vzájemná solidarita,
- sociální ekonomika může významnou měrou přispívat k začleňování znevýhodněných osob do společnosti.

Subjektem sociální ekonomiky, tj. sociálním podnikem mohou být v České republice všechny právní formy organizované občanské společnosti, zaměstnávají-li znevýhodněné osoby a/nebo vykonávají ekonomickou činnost jako doplňkovou. Sociální podnik může zaměstnávat znevýhodněné osoby a také vyrábět produkty nebo poskytovat služby (sociální účel). Ekonomická činnost nemůže být hlavním důvodem existence sociálního podniku, může však být prováděna jako doplňková činnost s tím, že hlavním důvodem existence sociálního podniku je sociální účel, prospěch společnosti či specifické skupině lidí. Pokud tyto podmínky splní obchodní společnosti, mohou být také považovány za sociální podniky (Dohnalová, 2010b).

2.2.1. Koncept sociálního podnikání

Sociální podnikání je výdělečná činnost neziskových organizací. Provozování sociálního podnikání nevylučuje tvorbu zisku, zároveň se však soustředí na sociální dimenzi podnikatelské činnosti. Sociální dimenze je patrná v těchto charakteristikách sociálního podniku (Defourny, 2004a, 2004b):

- *účel aktivit*: Hlavním znakem sociálního podniku je celkové nebo alespoň částečné využití zisku k sociálním účelům - rozvoj aktivit sociálního podniku nebo využití ve prospěch klientů podniku. „Klíčovým kritériem konceptu sociální ekonomiky je ‚spíše cíl sloužit členům nebo komunitě než vytvářet zisk‘ ...“ (Defourny, 2004b: 8, překlad vlastní).
- *nekomerční zdroje příjmů*: Na financování provozu a rozvoje sociálního podniku se podílí tržní zdroje (zisk z podnikání) a netržní zdroje (dotace z veřejných rozpočtů, granty od nadací a nadačních fondů, přijaté dary atp.). Financování činnosti sociálního podniku je založeno na kombinaci více zdrojů finančních prostředků.
- *specifické organizační metody*: Odlišnost sociálního podniku od organizací veřejného sektoru a soukromých komerčních organizací představuje existence nezávislé rozhodovací struktury, která je založena na demokratickém principu. Každý člen sociálního podniku (zaměstnanec, dobrovolník, klient...) má právo podílet se na rozhodování a kontrole.

Jacques Defourny, zakládající prezident *evropské výzkumné společnosti EMES*⁷, pohlíží na sociální podniky jako na organizace, které přicházejí s významnými inovacemi, jichž nejsou organizace veřejného nebo komerčního sektoru schopny (Defourny, 2004a, 2004b):

- *nové produkty (služby) nebo nová kvalita produktů (služeb)*: Sociální podniky poskytují produkty či služby v takové kvalitě, kterou nejsou schopny zajistit organizace veřejného nebo soukromého komerčního sektoru.

⁷ Evropská výzkumná společnost (síť) EMES byla založena v roce 2002 v Bruselu a svůj název odvozuje od rozsáhlého výzkumu Vznikání sociálních podniků v Evropě (Emergence des entreprises sociales en Europe – the Emergence of social enterprises in Europe), konaného v letech 1996 - 1999. Cílem této výzkumné společnosti je předávat zainteresovaným osobám i široké veřejnosti teoretické a empirické znalosti o třetím sektoru, sociální ekonomice a sociálních podnicích (<http://www.emes.net/index.php?id=2>).

- *nové metody organizace aktivit a/nebo nové metody výroby*: Sociální podnikání využívá spolupráci odlišných skupin aktérů, jako jsou placení zaměstnanci, dobrovolníci, klienti, podporující organizace ... „Ti všichni se mohou stát součástí fungování sociálního podniku. Tomu se říká tzv. ‚*multi-stakeholder structure*‘, tedy situace zapojení všech zainteresovaných partnerů do činnosti organizace.“ (CVNS, 2005: 13; zvýraznění v originále).
- *nové výrobní faktory*: Sociální podniky využívají práci dobrovolníků. Dobrovolnická práce vytváří produkty či poskytuje služby nových kvalit. Novou kvalitu konečného produktu vytváří osobní zainteresovanost dobrovolníků.
- *nové tržní vztahy*: Sociální podniky mohou poskytovat veřejné služby a navazovat vztahy s organizacemi veřejného sektoru. Sociální podniky však také mohou vstupovat do konkurenčního prostředí, a poté jsou nuceny soutěžit o zákazníky a klienty. Sociální podnikání přináší pro neziskovou organizaci rizika, neboť úspěch činnosti závisí zcela na schopnosti organizace uspět v tržních vztazích a uspokojit konečné uživatele (CVNS, 2005).
- *nové právní formy podniků*: Rostoucí výskyt sociálních podniků a firem vede k přizpůsobení právních rámců jednotlivých států podpoře podnikatelských aktivit neziskových organizací.

2.2.2. Definice sociálního podniku

Evropská unie založila v roce 2000 instituci pro sociální ekonomiku CEP-CMAF⁸. V lednu 2008 změnila CEP-CMAF svůj název na Social Economy Europe. V roce 2002 publikovala CEP-CMAF *Chartu sociální ekonomiky*⁹, která definuje sociální podniky jako subjekty sociální ekonomiky, které jsou ekonomicky a sociálně aktivní ve všech oblastech národních ekonomik. Základním znakem sociálních podniků jsou jejich cíle a specifický způsob podnikání. Úspěch sociálních podniků se nesleduje pouze z hlediska ekonomického výkonu, který je však k dosažení jejich cílů nezbytný, ale musíme jej posuzovat zejména

⁸ Evropská stálá konference družstev, vzájemných společností, sdružení a nadací – European Standing Conference of Co-operatives, Mutual Societies, Associations and Foundations (<http://www.socialeconomy.eu.org/>).

⁹ Social Economy Charter

podle jejich výkonu v oblasti solidarity, sociální odpovědnosti a místních vztahů (CEP-CMAF, 2002).

Charta sociální ekonomiky „přiznává sociálním podnikům jako subjektům sociální ekonomiky specifika plynoucí z národních tradic každého členského státu a různorodost právních forem, ale současně uvádí některé charakteristiky společné všem těmto podnikům ...“ (Dohnalová, 2010b: 292). Společné charakteristiky sociálních podniků podle Charty sociální ekonomiky jsou (CEP-CMAF, 2002; Dohnalová, 2010b: 292):

- nadřazenost jedince a sociálního cíle nad kapitálem,
- dobrovolné a otevřené členství,
- demokratické řízení členy,
- spojení zájmů členů/uživatelů a veřejné prospěšnosti,
- přijetí principů solidarity a odpovědnosti,
- nezávislost ve vztahu k veřejné správě a autonomie řízení,
- podstatná část zisků z aktivit je určena na rozvoj podniku, ve prospěch rozvoje služeb členům a ve prospěch veřejného zájmu.

Definici sociálního podniku jako nového subjektu sociální ekonomiky přináší v západní Evropě *výzkumná společnost EMES*. Přístup k sociální ekonomice a sociálním podnikům začala evropská výzkumná společnost EMES budovat od druhé poloviny 90. let 20. století. Přístup vychází z dialogu několika disciplín (ekonomie, sociologie, politické vědy a management) a bere v úvahu rozdílné národní tradice a odlišnosti v rámci Evropské unie. Jacques Defourny jako člen výzkumné společnosti EMES dává přednost tomuto přístupu, v jehož rámci se EMES od roku 1996 zabývá formulováním společných kritérií, na nichž jsou založeny sociální podniky (Defourny, 2004a, 2004b).

Pracovní definice sociálního podniku vymezuje *ekonomická a sociální kritéria sociálního podniku* (Defourny, 2004a, 2004b; Šloufová, 2011):

Ekonomická kritéria:

1. *trvalá aktivita vedoucí k výrobě zboží či poskytování služeb:* Ekonomická aktivita je hlavním důvodem nebo jedním z hlavních důvodů existence sociálního podniku.
2. *vysoký stupeň autonomie:* Sociální podniky jsou řízeny svými členy. Sociální podniky mohou záviset na finanční podpoře veřejných nebo jiných organizací, ale v žádném případě nejsou jimi řízeny nebo jinak ovlivňovány.
3. *určité množství ekonomických rizik:* Sociální podnik přijímá ekonomické riziko, kterému je vystaven.
4. *minimální podíl placené práce:* Sociální podniky kombinují finanční a jiné zdroje, dobrovolnickou a placenou práci. Definice sociálního podniku však vyžaduje přítomnost určitého množství placených zaměstnanců v organizaci.

Sociální kritéria:

1. *cíl prospět komunitě:* Hlavním cílem sociálního podniku je sloužit komunitě nebo specifické skupině lidí.
2. *iniciativa skupiny občanů:* Sociální podniky jsou výsledkem skupinové iniciativy občanů sdílejících společnou potřebu nebo záměr a tento kolektivní rozměr musí být zachován po celou dobu existence organizace.
3. *rozhodování není postaveno na výši vloženého kapitálu:* Existence principu „jeden člen, jeden hlas“ – tj. každý člen je vlastníkem jednoho rozhodovacího hlasu. Rozhodování má demokratický charakter.
4. *participativní charakter:* Na rozhodování a řízení se podílí všichni zúčastnění aktéři včetně klientů, zákazníků, zaměstnanců, dobrovolníků ... Cílem sociálních podniků je posunutí rozhodování na co nejnižší úroveň.
5. *omezená možnost přerozdělování zisku:* Zisk ze sociálního podnikání může být částečně přerozdělován mezi členy organizace. Avšak z důvodu zamezení snahy o maximalizaci zisku platí zákaz přerozdělovat zisk v plné výši.

Ekonomická a sociální kritéria definice sociálního podniku vymezují ideální typ sociálního podniku, jehož aplikací můžeme neziskovou organizaci zhodnotit podle toho, zda se vymezení sociálního podniku přibližuje více či méně (Defourny, 2004b). Pokud tedy hodnocená organizace nesplňuje všech devět kritérií, neznamená to, že není sociálním podnikem. Výzkumný projekt PERSE¹⁰ společnosti EMES rozšířil tuto definici ještě o další tři kritéria (Šloufová, 2011):

- vícezdrojové financování,
- široká paleta zúčastněných aktérů na aktivitách sociálního podniku,
- naplňování více různých cílů.

¹⁰ The Socio-Economic Performance of Social Enterprises in the Field of Integration by Work

3. Analýza financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů

Nestátní neziskové organizace se mohou ucházet o **finanční příspěvky (dotace) ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (tj. krajů) a z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (tj. obcí)**. Dotace mohou získat nestátní neziskové organizace, jako jsou občanská sdružení a jejich organizační jednotky, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, účelová zařízení registrovaných církví a náboženských společností a další právnické osoby, „jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zejména zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb a k poskytování sociálně právní ochrany dětí ...“, a fyzické osoby, „které takové služby nebo sociálně právní ochranu dětí poskytují, pokud tak ústřední orgán rozhodne ...“ (Vláda České republiky, 2008: 2).

V současné době působí na území České republiky 80 491¹¹ občanských sdružení, vzniklých a působících dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, 2 197¹² obecně prospěšných společností, vzniklých a působících dle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, 445 nadací a 1 311¹³ nadačních fondů, vzniklých a působících dle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, 4 407¹⁴ evidovaných právnických osob registrovaných církví a náboženských společností, vzniklých a působících dle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.

Na dotace z veřejných rozpočtů nemají neziskové organizace právní nárok. Dotace z veřejných rozpočtů se poskytují na realizaci projektů neziskových organizací, které přispívají k naplňování cílů státní politiky. Tyto cíle vyplývají z hlavních oblastí státní dotační politiky. Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči neziskovým organizacím

¹¹ Údaj je platný k 30. 10. 2011. Aktuální počet lze zjistit v Seznamu občanských sdružení Ministerstva vnitra ČR. Dostupné z URL: <<http://aplikace.mvcr.cz/seznam-obcanskych-sdruzeni/>>.

¹² Údaj je platný k 26. 10. 2011. Aktuální počet lze zjistit v Obchodním rejstříku a Sběrce listin Ministerstva spravedlnosti ČR. Dostupné z URL: <<http://www.justice.cz/xqw/xervlet/insl/index?sysinf.@typ=or&sysinf.@strana=searchSubject>>.

¹³ Údaje jsou platné k 26. 10. 2011. Aktuální počet lze zjistit v Obchodním rejstříku a Sběrce listin Ministerstva spravedlnosti ČR. Dostupné z URL: <<http://www.justice.cz/xqw/xervlet/insl/index?sysinf.@typ=or&sysinf.@strana=searchSubject>>.

¹⁴ Údaj je platný k 23. 12. 2011. Aktuální počet lze zjistit v Rejstříku evidovaných právnických osob Ministerstva kultury ČR. Dostupné z URL: <http://www3.mkcr.cz/cns_internet/>.

schvaluje vláda na příslušný rozpočtový rok. Pro rok 2012 je schváleno 15 oblastí, jejichž konkrétní popis představuje dokument *Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2012*¹⁵.

Poskytování dotací neziskovým organizacím ze státního rozpočtu, tj. ústředními orgány státní správy se řídí *zákonem č. 218/2000 Sb., rozpočtová pravidla, a Zásadami vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy*¹⁶. Poskytování dotací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků upravuje *zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů*, a *zákon č. 129/2000 Sb., o krajích*. Poskytování dotací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků upravuje *zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů*, a *zákon č. 128/2000 Sb., o obcích*.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace a Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO) působí od roku 1998 jako stálý poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády České republiky pro oblast nestátních neziskových organizací. Rada soustřeďuje, projednává a vládě České republiky předkládá materiály, které se týkají vytváření vhodného prostředí pro existenci a činnost neziskových organizací. Z titulu své činnosti se Rada každoročně zabývá dotační politikou státu vůči neziskovým organizacím a následně zpracovává a publikuje *rozbory financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů*. Rozbory financování nestátních neziskových organizací jsou zpracovávány od roku 1999 a posledním zpracovaným je rozbor za rok 2009. Toto desetileté období (za rok 2001 rozbor zpracován nebyl) umožňuje vytvořit časovou řadu a srovnat výdaje z veřejných rozpočtů na dotace neziskovým organizacím v jednotlivých letech. Vzhledem k tomu, že se v průběhu let 1999 až 2009 metodika rozboru a rozsah sledování měnily – nejvýrazněji v letech 2002 a 2004 (RVNNO, 2003,

¹⁵ Dostupné z URL:

<[http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D03BA51F3B14DC7FC12578B6004F911A/\\$FILE/450%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110615a.0450.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D03BA51F3B14DC7FC12578B6004F911A/$FILE/450%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110615a.0450.pdf)> [cit. 31. 10. 2011].

¹⁶ Dostupné z URL:

<[http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/22AE7ADE48C55BF8C1257553002951A5/\\$FILE/1333%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080113a.1333.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/22AE7ADE48C55BF8C1257553002951A5/$FILE/1333%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080113a.1333.pdf)> [cit. 31. 10. 2011].

2006), je třeba analýzu vývoje financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů chápat s vědomím těchto skutečností.

Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru byla zpracována Radou vlády pro nestátní neziskové organizace v roce 2008 s cílem vytvořit v České republice maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru. Vize Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru se dotýká tří klíčových oblastí (RVNNO, *Základní informace o koncepci*):

- spolupráce a partnerství neziskového sektoru s veřejnou správou na místní, regionální a národní úrovni,

- právní vymezení neziskového sektoru, které bude oporou a příležitostí k rozvoji aktivit občanů a činnosti neziskových organizací,

- dostupnost dlouhodobých a stabilních finančních zdrojů různých typů a kvalitního personálního a technického zabezpečení činnosti neziskového sektoru.

Směřování k vizi Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru, která byla stanovena pro období let 2008 – 2013, je podporováno postupným naplňováním těchto priorit neziskového sektoru v České republice (RVNNO, *Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru*):

1. Právní prostředí podporuje transparentní neziskový sektor.
2. Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera.
3. Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru.

3.1. Vývoj financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů

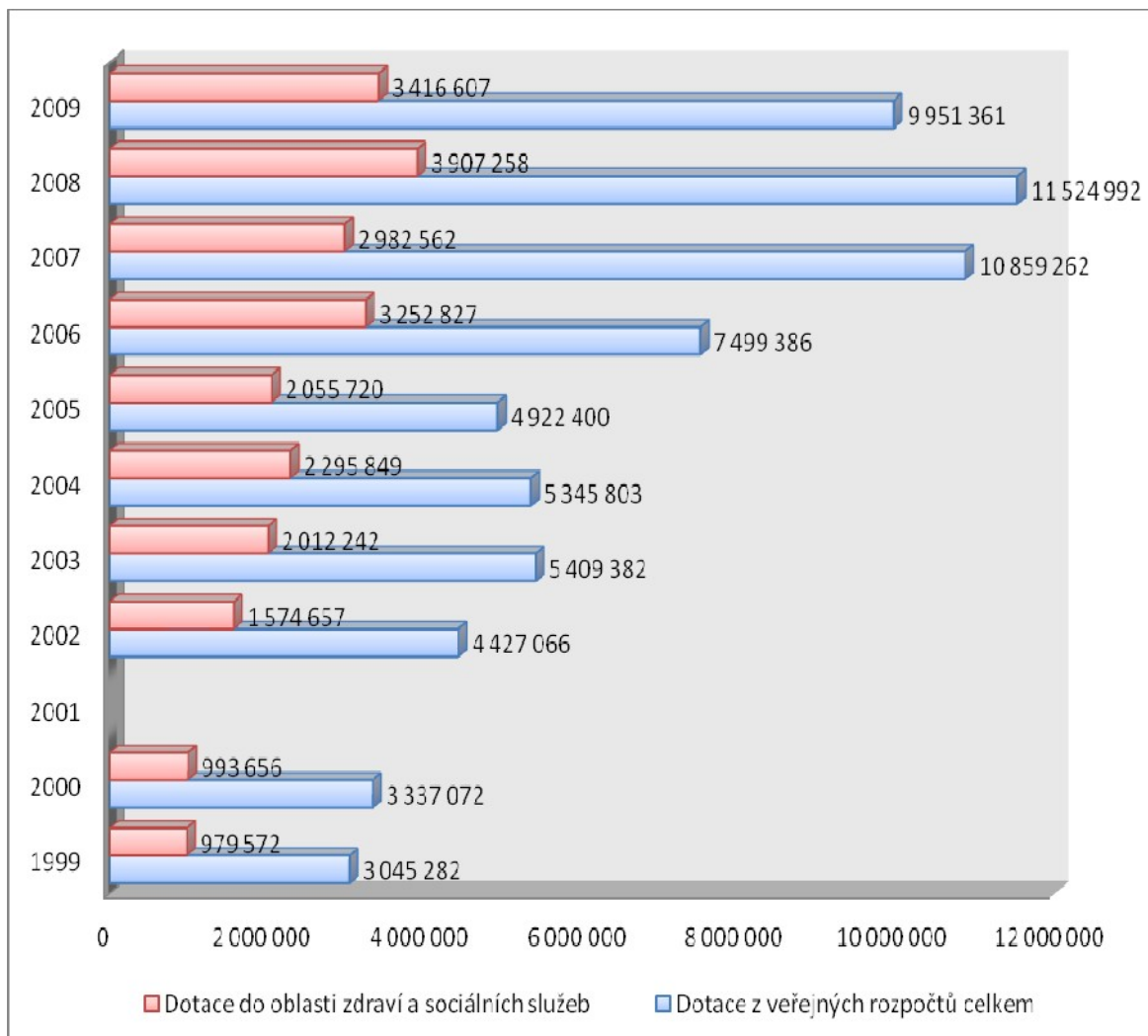
Neziskové organizace v České republice mohou žádat dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (krajů) a z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (obcí). Následující tabulka 1 a graf 1 ukazují *vývoj celkových dotací neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů v letech 1999 - 2009* a *vývoj dotací z veřejných rozpočtů do neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb*.

Tabulka 1. **Financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009** (v tis. Kč)

Rok	Dotace z veřejných rozpočtů celkem	Dotace do oblasti zdraví a sociálních služeb	
		Celkem	Podíl z celkových dotací z veřejných rozpočtů v %
1999	3 045 282	979 572	32,17%
2000	3 337 072	993 656	29,78%
2001			
2002	4 427 066	1 574 657	35,57%
2003	5 409 382	2 012 242	37,20%
2004	5 345 803	2 295 849	42,95%
2005	4 922 400	2 055 720	41,76%
2006	7 499 386	3 252 827	43,37%
2007	10 859 262	2 982 562	27,47%
2008	11 524 992	3 907 258	33,90%
2009	9 951 361	3 416 607	34,33%

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Graf 1. Financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009
(v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Z uvedené tabulky 1 a grafu 1 vyplývá, že dotace poskytované neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů v roce 2009 poklesly o 1 573 631 000 Kč (13, 65 %) oproti roku 2008. Pokles se dá očekávat i v následujících letech a navíc v souvislosti s ukončením podpory neziskových organizací z fondů Evropské unie v roce 2013 lze očekávat vyšší tlak na samostatnost a schopnost samofinancování neziskových organizací.

Hlubší analýza vývoje dotací z veřejných rozpočtů není možná, neboť rozsah sledování poskytovaných dotací se v jednotlivých letech měnil, a to zejména u sledování dotací poskytovaných nižšími územně samosprávnými celky.

Přesnost sledování poskytovaných dotací se zvyšuje s úrovní veřejných orgánů, které dotace poskytují. Sledování poskytovaných dotací z úrovně ústředních orgánů státní správy, tj. ministerstev je dostupné za všechny zobrazené roky, tedy 1999 až 2009. Výši těchto dotací tedy můžeme přesně analyzovat, což bude následovat v další kapitole.

Dotace poskytované z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků jsou analyzovatelné s nižší přesností, protože za roky 1999 a 2000 je dostupné pouze sledování dotací poskytovaných neziskovým organizacím okresními úřady (RVNNO, 2000, 2001). Vznik krajů podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, se datuje k roku 2001. Od roku 2002 do roku 2009 jsou údaje o poskytovaných dotacích dostupné ze všech 14 krajských rozpočtů vč. hl. m. Prahy, tudíž jsou tato data spolehlivě analyzovatelná.

Údaje o poskytnutých dotacích neziskovým organizacím z rozpočtů nižších územně samosprávných celků jsou neúplné a nepřesné. V letech 1999 a 2000 poskytovaly dotace magistráty statutárních měst (RVNNO, 2000, 2001). V letech 2002 a 2003 se metodika a rozsah sledování poskytovaných dotací změnil. Dotace neziskovým organizacím začaly poskytovat pověřené obce III. stupně (RVNNO, 2003, 2004). Údaje o dotacích poskytovaných pověřenými obcemi nebyly úplné a přesné, rozhodla se tedy Rada vlády pro nestátní neziskové organizace od sledování dotací z rozpočtů pověřených obcí v letech 2004 až 2006 upustit (RVNNO, 2006). Za roky 2007 až 2009 jsou údaje o dotacích z obecních rozpočtů opět k dispozici.

Vypovídací hodnota rozborů za roky 1999 až 2003 je snížena také z toho důvodu, že rozbor nenevidují dotace z veřejných rozpočtů nadacím a nadačním fondům, případně jiným právníkům nebo fyzickým osobám, které dotace také mohou získat. Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2003 zachycuje financování občanských sdružení, obecně prospěšných společností a účelových zařízení registrovaných církví a náboženských společností (RVNNO, 2001, 2003, 2004). Sledování dotací poskytnutých nadačním subjektům je dostupné za roky 2004 až 2009. Rozbor dále nezahrnuje dotace poskytované ze zákona (např. církvím) a dotace poskytované na výzkum a vývoj (RVNNO, 2000 – 2011). Sledování poskytovaných dotací

se stále zpřesňuje, což dokazuje sledování dotací také mimo režim státní dotační politiky od roku 2004 (do té doby rozbory sledovaly pouze dotace v režimu státní dotační politiky) (RVNNO, 2006). Přesnější záznamy v současné době předkládá evidence počtu příjemců dotací. Rozbory od roku 1999 měly problémy s identifikací případů poskytnutí více dotací na jeden projekt či organizaci, čímž se uměle zvyšoval počet podpořených projektů a příjemců dotací (RVNNO, 2000 – 2004). Údaje o poskytnutých dotacích za rok 2001 zcela chybí, neboť rozbor financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů nebyl za tento rok vypracován (RVNNO, 2003).

3.1.1. Vývoj financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009

Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu představují výdaje ministerstev na programy a činnost neziskových organizací. V letech 2007 až 2009 poskytovalo dotace neziskovým organizacím 14 ministerstev (Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo obrany, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo financí¹⁷) a Úřad vlády, Grantová agentura České republiky, Akademie věd České republiky. Největší objem finančních prostředků neziskovým organizacím poskytuje ve formě dotací Ministerstvo práce a sociálních věcí. Druhou nejvíce dotacemi podporovanou oblastí je oblast školství, mládeže a tělovýchovy (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy). Naopak nejnižší finanční částkou podpořilo neziskové organizace v letech 2007 až 2009 Ministerstvo spravedlnosti (RVNNO, 2009, 2010, 2011).

¹⁷ Ministerstvo financí poskytuje dotace neziskovým organizacím prostřednictvím rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa, již spravuje.

Tabulka 2. **Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009** (v tis. Kč)

Rok	Dotace ze státního rozpočtu celkem	Počet podpořených subjektů celkem	Dotace do oblasti zdraví a sociálních služeb ¹			Dotace v režimu státní dotační politiky		
			Celkem	Podíl z celkových dotací ze státního rozpočtu v %	Počet podpořených subjektů	Celkem	Do oblasti zdraví a sociálních služeb ²	
							Celkem	Podíl z celkových dotací v režimu státní dotační politiky v %
1999	2 171 313	1 749	804 909	37,07%	473			
2000	2 467 263	3 340	752 156	30,49%	1 111			
2001								
2002	3 219 546	2 398	1 266 039	39,32%	786			
2003	3 818 182	3 149	1 660 393	43,49%	895			
2004	4 349 610	2 780	1 762 240	40,51%	835	2 917 443	1 119 988	38,39%
2005	3 509 342	2 164	1 078 778	30,74%	700	2 293 363	567 324	24,74%
2006	5 568 641	2 999	1 945 297	34,93%	867	3 043 489	581 094	19,09%
2007	6 600 023	3 527	2 043 832	30,97%		3 325 089	139 711	4,20%
2008	6 311 120	3 703	2 823 001	44,73%		4 797 074	2 404 550	50,13%
2009	5 701 087	3 048	2 501 880	43,88%		2 333 996	68 391	2,93%

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

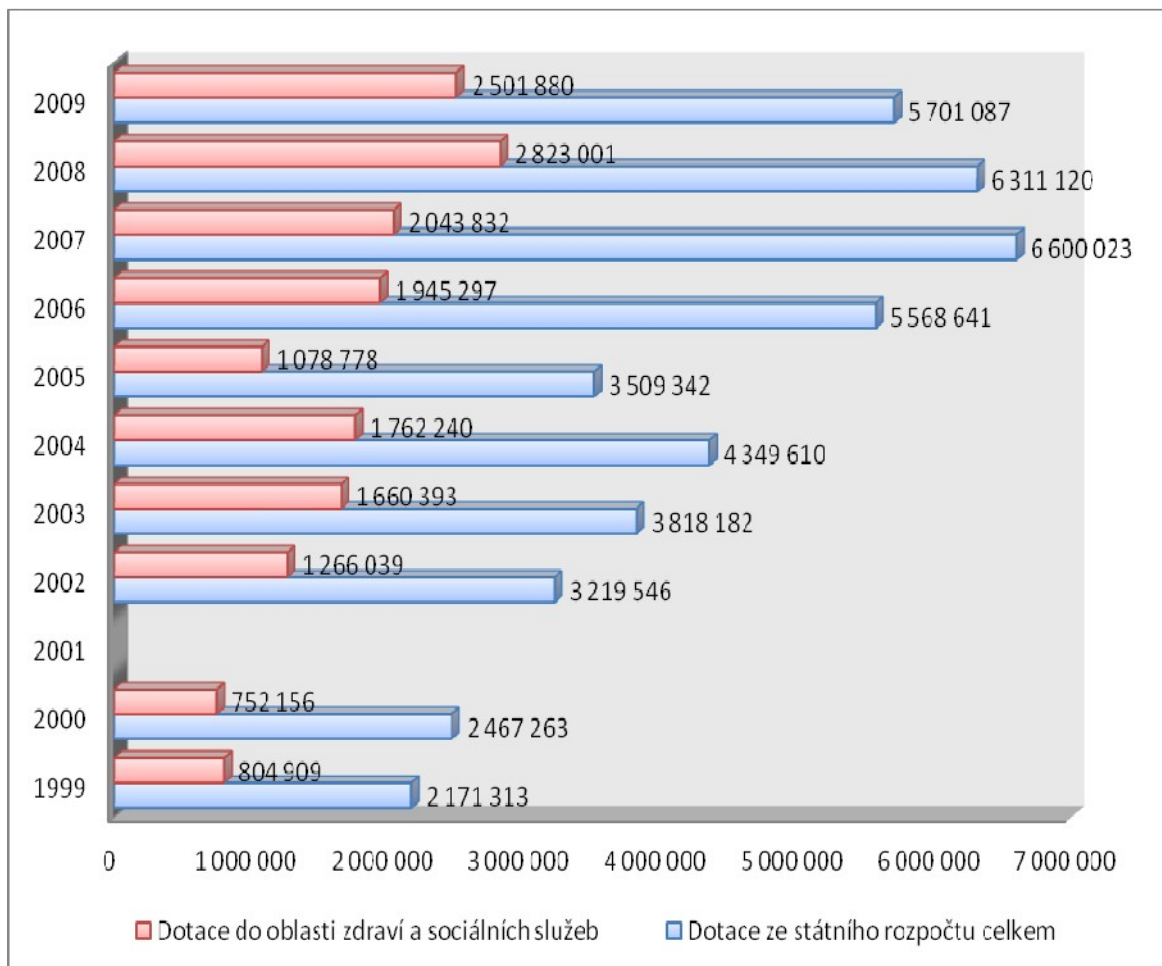
Pozn.:

1 - Údaje jsou součtem dotací poskytovaných ministerstvy do oblastí zdraví a sociálních věcí. Údaje pro období 1999 - 2003 jsou součtem vykázaných informací pro tyto hlavní oblasti státní dotační politiky – „Poskytování sociálních služeb“, „Ochrana a podpora zdraví vč. péče o zdravotně postižené, chronicky nemocné a seniory“. Údaje pro období 2004 - 2006 jsou součtem vykázaných informací pro tyto neziskové činnosti (podle ICNPO - klasifikace činností vykonávaných NNO) – „Zdraví“, „Sociální služby“. Údaje pro období 2007 - 2009 jsou součtem vykázaných informací pro oblast "Sociální věci" (bez aktivní politiky zaměstnanosti) v rámci odvětvového třídění rozpočtové skladby. Rok 2007 zahrnuje ještě 85 % hodnoty oblasti "Finanční operace a ostatní činnosti" (viz vysvětlení v Rozboru financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2007).

2 - Údaje jsou součtem vykázaných informací pro tyto hlavní oblasti státní dotační politiky – „Poskytování sociálních služeb“, „Ochrana a podpora zdraví vč. péče o zdravotně postižené, chronicky nemocné a seniory“.

Graf 2. **Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009**

(v tis. Kč)

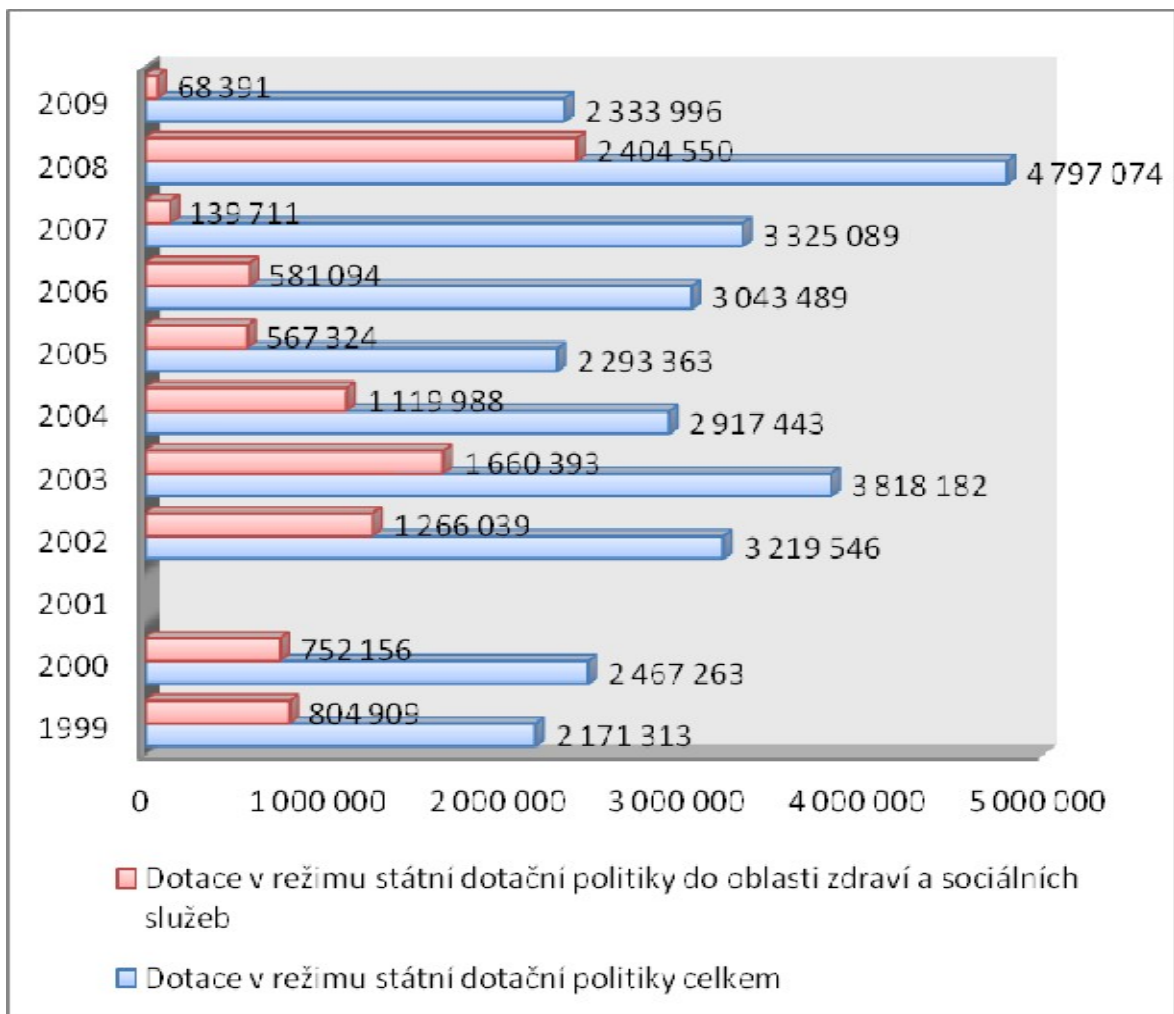

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Tabulka 2 a na ní navazující graf 2 zobrazují **vývoj celkových dotací ze státního rozpočtu** (tj. z rozpočtů ústředních státních orgánů) a **vývoj dotací ze státního rozpočtu do neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb v letech 1999 až 2009**. Avšak vzhledem k tomu, že v roce 2004 došlo k rozšíření sledování poskytnutých dotací také o dotace mimo režim státní dotační politiky (RVNNO, 2006), stává se graf 2 zkrácený tím, že zobrazené finanční částky za roky 1999 až 2003 představují dotace v režimu státní dotační politiky a finanční částky za roky 2004 až 2009 představují dotace v režimu státní dotační politiky i

dotace mimo tento režim. V tomto případě je tedy nutné doplnit graf 3, který zobrazuje vývoj dotací ze státního rozpočtu pouze v režimu státní dotační politiky.

Graf 3. Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky v letech 1999 – 2009 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Graf 3 zobrazuje *vývoj celkových dotací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky a vývoj dotací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky do oblasti zdraví a sociálních služeb v letech 1999 – 2009*. Z grafu 3 vyplývá nestabilní a v posledních letech (kromě roku 2008) klesající podíl poskytovaných dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb. V letech 2007 a 2009 zaznamenáváme výrazný pokles výše dotací v režimu státní dotační politiky neziskovým organizacím působícím v oblasti zdraví a sociálních služeb. Tento pokles vyrovnávají dotace ze státního rozpočtu mimo režim státní dotační politiky, nicméně celkové dotace neziskovým organizacím ze státního rozpočtu (graf 2) od roku 2008 postupně klesají a celkové dotace v režimu státní dotační politiky, jakož i dotace v režimu státní dotační politiky do oblasti zdraví a sociálních služeb (graf 3) vykazují v roce 2009 strmý pokles. Celkové dotace v režimu státní dotační politiky poklesly v roce 2009 o 2 463 078 000 Kč (51, 35 %) oproti roku 2008 a dotace v režimu státní dotační politiky do oblasti zdraví a sociálních služeb poklesly v roce 2009 o 2 336 159 000 Kč (97, 16 %) oproti roku 2008. Dotace v režimu státní dotační politiky byly v roce 2008 vysoké, zvláště ve srovnání s předcházejícími lety, avšak celková úroveň dotací ze státního rozpočtu od roku 2008 postupně klesá.

Výrazný pokles dotací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky je zarážející zvláště z toho důvodu, že se státní dotační politika zaměřuje na ty oblasti působení neziskových organizací, kde stát sám působit nemůže nebo je to pro něj krajně složité a nevýhodné. Výrazem ochoty státu podporovat neziskové organizace působící v takových oblastech jsou hlavní oblasti státní dotační politiky, které jsou vyhlašovány pro každý rozpočtový rok a v rámci nichž je stát ochoten nakupovat služby od příslušných organizací.

V roce 2007 byla nejvyššími dotacemi v režimu státní dotační politiky podpořena oblast rozvoje sportu a tělovýchovy, naopak nejnižšími dotacemi byla podpořena oblast podpory rovných příležitostí mužů a žen (kromě těch oblastí, které podpořeny vůbec nebyly). Druhá nejnižší finanční částka v režimu státní dotační politiky byla v roce 2007 věnována na oblast poskytování sociálních služeb. Nejvyšší finanční částku poskytlo na dotace v režimu státní dotační politiky Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, naopak nejnižší dotace poskytlo Ministerstvo spravedlnosti (RVNNO, 2009). Rok 2008 byl diametrálně odlišný, neboť nejvyšší dotace v režimu státní dotační politiky obdržela oblast sociálních služeb, následována oblastí rozvoje sportu a tělovýchovy. Nejnižší dotace

obdržela v roce 2008 oblast vědecké a výzkumné činnosti v oblasti zahraniční politiky a její historie (kromě těch oblastí, které podpořeny vůbec nebyly). Nejvyšší finanční částku vyčlenilo v roce 2008 na dotace v režimu státní dotační politiky Ministerstvo práce a sociálních věcí, následováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Naopak nejnižší finanční částku vyčlenilo Ministerstvo spravedlnosti (RVNNO, 2010). V roce 2009 byla nejvyššími dotacemi v režimu státní dotační politiky podpořena oblast rozvoje sportu a tělovýchovy, nejnižší dotace obdržela oblast podpory projektů v oblasti knihoven (kromě těch oblastí, které podpořeny vůbec nebyly). Nejvíce finančních prostředků na dotace vyčlenilo v roce 2009 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, naopak nejméně finančních prostředků vyčlenilo Ministerstvo spravedlnosti (RVNNO, 2011).

3.1.2. Vývoj financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009

Financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků představují výdaje 14 krajů České republiky (resp. 13 krajů a hl. m. Prahy) na působení a projekty neziskových organizací. V době před vznikem krajů poskytovaly dotace neziskovým organizacím na této úrovni okresní úřady vč. obvodních úřadů městských částí Prahy. Rozbory financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů za roky 1999 a 2000 tedy obsahují údaje o poskytnutých dotacích z rozpočtů okresních úřadů (RVNNO, 2000, 2001). V roce 2001 rozbor financování vypracován nebyl. Od roku 2002 do současnosti obsahují rozbory údaje o dotacích z krajských rozpočtů, tyto údaje můžeme tedy spolehlivě analyzovat.

Tabulka 3. Financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009 (v tis. Kč)

Rok	Dotace z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků celkem ¹	Počet podpořených subjektů celkem	Dotace do oblasti zdraví a sociálních služeb ²		
			Celkem ³	Podíl z celkových dotací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v %	Počet podpořených subjektů
1999	369 835	1 934	71 048	19,21%	
2000	268 629	2 463	95 632	35,60%	
2001					
2002	356 358	2 138	94 320	26,47%	358
2003	634 511	4 405	149 359	23,54%	657
2004	996 193	3 694	533 609	53,56%	806
2005	1 413 058	3 805	976 942	69,14%	854
2006	1 930 745	4 123	1 307 530	67,72%	933
2007	1 093 861	5 305	340 297	31,11%	
2008	1 482 927	6 114	380 542	25,66%	
2009	1 577 857	5 951	393 539	24,94%	

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

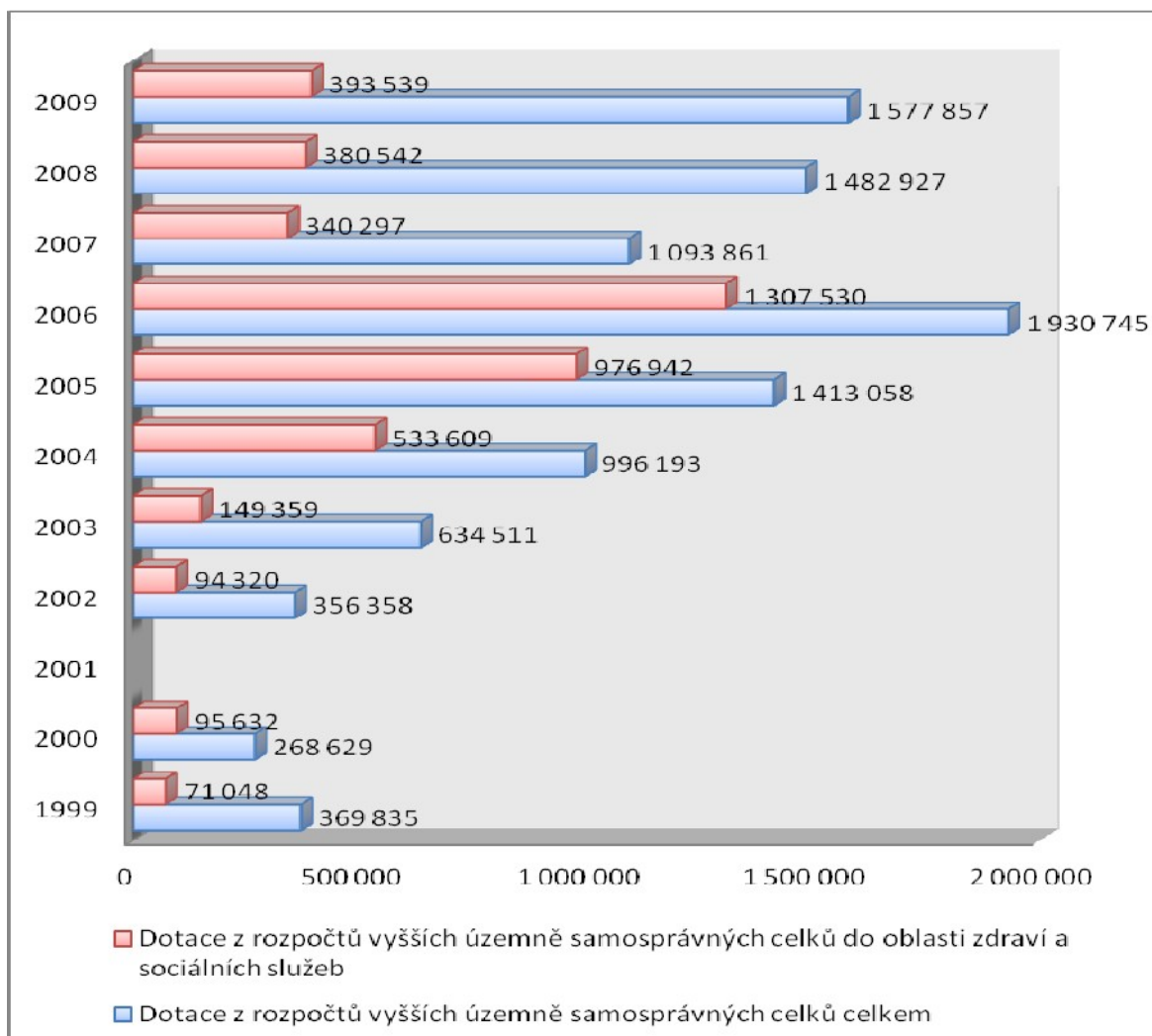
Pozn.:

1 - Od roku 2002 až do současnosti pracují rozborů financování s členěním území ČR podle krajů, nicméně v letech 1999 a 2000 se pracovalo s okresním členěním, což musíme při analýze financování NNO brát v úvahu.

2 - Údaje jsou součtem dotací do oblastí zdraví a sociálních věcí. Údaje pro období 1999 - 2003 jsou součtem vykázaných informací pro tyto hlavní oblasti státní dotační politiky – „Poskytování sociálních služeb“, „Ochrana a podpora zdraví vč. péče o zdravotně postižené, chronicky nemocné a seniory“. Údaje pro období 2004 - 2006 jsou součtem vykázaných informací pro tyto neziskové činnosti (podle ICNPO - klasifikace činností vykonávaných NNO) – „Zdraví“, „Sociální služby“. Údaje pro období 2007 - 2009 jsou součtem vykázaných informací pro oblast "Sociální věci" (bez aktivní politiky zaměstnanosti) v rámci odvětvového třídění rozpočtové skladby.

3 - Údaje za roky 1999 a 2000 jsou tzv. "očistěnými" daty, tzn. zahrnují pouze dotace poskytované z vlastních rozpočtů okresních úřadů (nikoliv přerozdělováním ze státního rozpočtu).

Graf 4. Financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Tabulka 3 a graf 4 zobrazují **vývoj dotací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009**. Celkové dotace z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (tj. krajů od roku 2002) v roce 2007 poklesly oproti roku 2006 o 836 884 000 Kč (43, 35 %), nicméně v následujících letech došlo opět k postupnému nárůstu. Výrazný úbytek dotací zaznamenáváme v neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb. Postupný nárůst dotací z rozpočtů krajů do oblasti zdraví a sociálních služeb se zastavil v roce 2006 a

v následujícím roce 2007 dramaticky poklesl o 967 233 000 Kč (73, 97 %), přičemž ani v následujících letech se situace v oblasti financování zdraví a sociálních služeb z rozpočtů krajů nezlepšila. V současnosti (údaj z roku 2009) se dotace neziskovým organizacím v oblasti zdraví a sociálních služeb z rozpočtů krajů pohybují ve výši 393 539 000 Kč.

V roce 2007 byla z rozpočtů krajů financována nejvyšším objemem finančních prostředků oblast sociálních věcí a politiky zaměstnanosti. Naopak nejnižší finanční příspěvek z rozpočtů krajů obdržely oblasti výzkumu a vývoje a jiných veřejných služeb a činností. Nejvyšší dotace poskytl ze svého rozpočtu neziskovým organizacím kraj hl. m. Praha, následován Jihomoravským krajem, naopak nejnižší dotace poskytl ze svého rozpočtu Moravskoslezský kraj¹⁸ (RVNNO, 2009). V roce 2008 podpořily rozpočty krajů nejvyšší finanční částkou oblast tělovýchovy a na druhém místě oblast sociálních věcí a politiky zaměstnanosti. Naopak nejnižší finanční částku ve formě dotací věnovaly kraje na oblast státní moci, státní správy a územní samosprávy. V roce 2008 opět vydal nejvyšší finanční částku na financování neziskových organizací ze svého rozpočtu kraj hl. m. Praha, následován Jihomoravským krajem. Nejnižší finanční částku vydal ze svého rozpočtu Karlovarský kraj¹⁹ (RVNNO, 2010). Rozpočty krajů poskytly v roce 2009 nejvyšší dotace na oblast sociálních věcí a politiky zaměstnanosti a dále na oblast tělovýchovy. Naopak nejméně finančních prostředků z rozpočtů krajů směřovalo do oblasti zahraniční pomoci a mezinárodní spolupráce. Nejvíce finančních prostředků ze svého rozpočtu vydal v roce 2009 kraj hl. m. Praha, následován krajem Jihomoravským. Naopak nejméně finančních prostředků vydal ze svého rozpočtu Plzeňský kraj²⁰ (RVNNO, 2011).

¹⁸ Stejně pořadí také v rámci indexu na 100 000 obyvatel.

¹⁹ Index dotací v přepočtu na 100 000 obyvatel vytváří jiné pořadí. Kraj hl. m. Praha i podle tohoto indexu vydal nejvyšší finanční částku ze svého rozpočtu, nicméně následován je Pardubickým krajem, Jihočeským krajem a teprve na čtvrtém místě je Jihomoravský kraj. Nejnižší finanční částku podle indexu vydal ze svého rozpočtu Středočeský kraj.

²⁰ Index dotací v přepočtu na 100 000 obyvatel vytváří jiné pořadí. Kraj hl. m. Praha vydal ze svého rozpočtu nejvíce finančních prostředků, následován je Karlovarským krajem, Jihočeským krajem, Pardubickým krajem, Libereckým krajem, Vysočinou, Olomouckým krajem, Ústeckým krajem, Jihomoravským krajem ... Na nejnižší příčce se podle indexu umístil Moravskoslezský kraj.

3.1.3. Vývoj financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009

Financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků představují dotace na programy a činnost neziskových organizací z rozpočtů obcí. Vývoj financování neziskové činnosti z rozpočtů obcí je obtížné analyzovat, neboť informace o dotacích z obecních rozpočtů nejsou součástí všech rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009. Soustavné a spolehlivé sledování dotací neziskovým organizacím z obecních rozpočtů je přítomno v rozbořech financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů až od roku 2007 (RVNNO, 2009). Sledování dotací z obecních rozpočtů za roky 2004 až 2006 není k dispozici (RVNNO, 2006). Za roky 1999 a 2000 je dostupné pouze sledování dotací z rozpočtů magistrátních úřadů statutárních měst (RVNNO, 2000, 2001). V roce 2002 došlo ke změně a namísto sledování magistrátních úřadů se uplatnilo sledování dotací z rozpočtů pověřených obcí III. stupně, nicméně přesnost tohoto sledování nebyla z důvodu neúplných informací spolehlivá – informace o dotacích ze svých rozpočtů poskytlo 171 obcí z původně 205 oslovených (RVNNO, 2003). Rozbor poskytování dotací z obecních rozpočtů je tedy k dispozici pouze za roky 2002, 2003 a 2007 až 2009. Přesnost a spolehlivost sledování těchto dotací stoupá se sledovanými roky.

Tabulka 4. Financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009 (v tis. Kč)

Rok	Dotace z rozpočtů nižších územně samosprávných celků celkem ¹	Počet podpořených subjektů celkem	Dotace do oblasti zdraví a sociálních služeb ²		
			Celkem ³	Podíl z celkových dotací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v %	Počet podpořených subjektů
1999	504 134	2 969	103 615	20,55%	
2000	601 180	5 946	145 868	24,26%	
2001					
2002	851 162	8 322	214 298	25,18%	1 386
2003	956 689	9 249	202 490	21,17%	1 496
2004					
2005					
2006					
2007	3 165 378		598 433	18,91%	
2008	3 730 945		703 715	18,86%	
2009	2 672 417		521 188	19,50%	

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

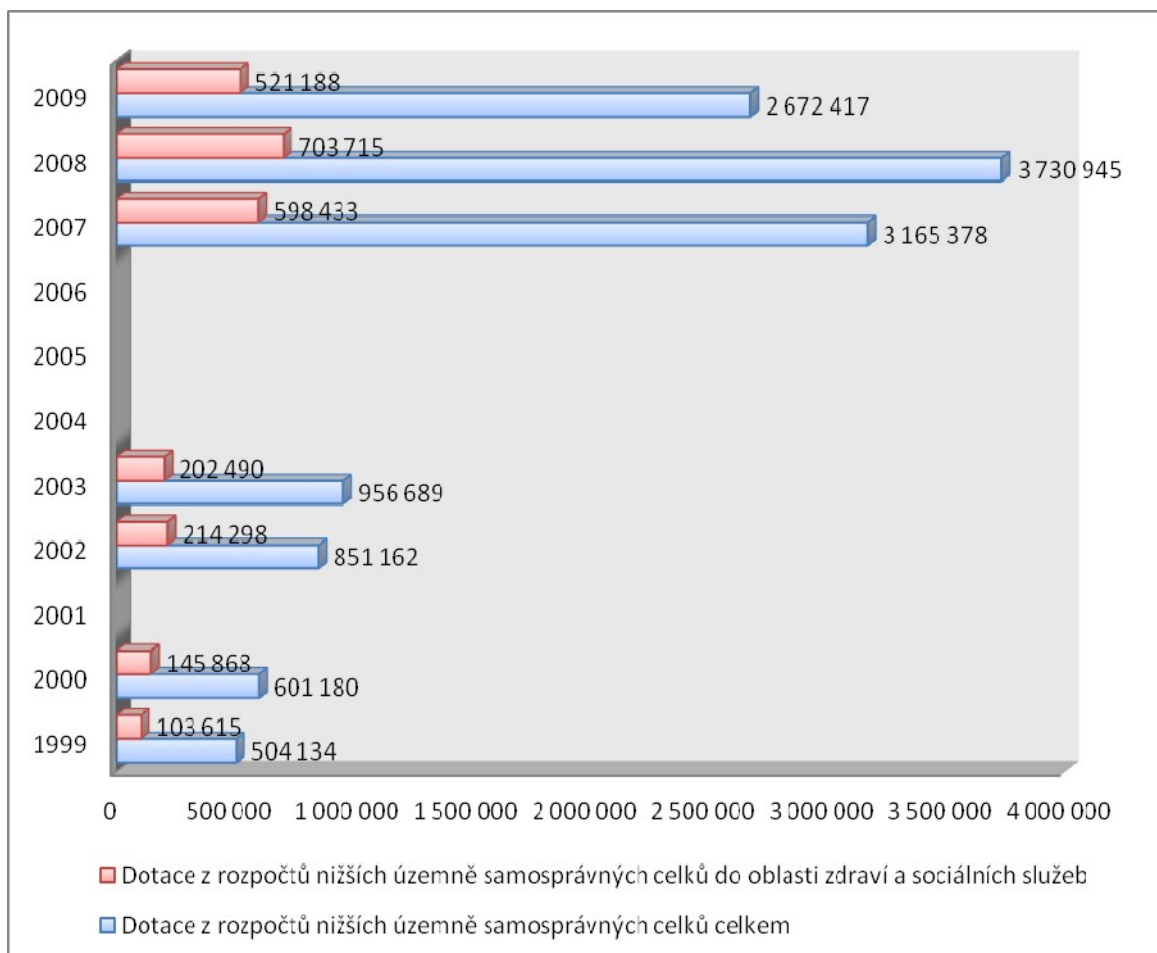
Pozn.:

1 - Za roky 1999 a 2000 je k dispozici sledování dotací poskytovaných magistrátními úřady statutárních měst, od roku 2002 je k dispozici sledování dotací poskytovaných z rozpočtů pověřených obcí.

2 - Údaje jsou součtem dotací do oblastí zdraví a sociálních věcí. Údaje pro období 1999 - 2003 jsou součtem vykázaných informací pro tyto hlavní oblasti státní dotační politiky – „Poskytování sociálních služeb“, „Ochrana a podpora zdraví vč. péče o zdravotně postižené, chronicky nemocné a seniory“. Údaje pro období 2007 - 2009 jsou součtem vykázaných informací pro oblast "Sociální věci" (bez aktivní politiky zaměstnanosti) v rámci odvětvového třídění rozpočtové skladby.

3 - Údaje za roky 1999 a 2000 jsou tzv. "očištěnými" daty, tzn. zahrnují pouze dotace poskytované z vlastních rozpočtů magistrátních úřadů (nikoliv přerozdělováním ze státního rozpočtu).

Graf 5. Financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě rozborů financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009

Vývoj výše dotací poskytovaných z obecních rozpočtů na působení a programy neziskových organizací není možné přesně analyzovat z důvodu chybějících dat za roky 2004 – 2006 (RVNNO, 2006). Z tabulky 4 a grafu 5 vyplývá snižující se výše dotací neziskovým organizacím z obecních rozpočtů v posledním sledovaném roce 2009. Výše celkových dotací neziskovým organizacím z obecních rozpočtů poklesla v roce 2009 o 1 058 528 000 Kč (28, 37 %) oproti roku 2008. Výše dotací z obecních rozpočtů do neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb poklesla v roce 2009 o 182 527 000 Kč (25, 94 %) oproti roku 2008.

V roce 2007 poskytly obecní rozpočty nejvíce dotací neziskovým organizacím do oblastí tělovýchovy, kultury a ochrany památek, sociálních věcí a politiky zaměstnanosti. Naopak nejméně finančních příspěvků z obecních rozpočtů plynulo do oblastí výzkumu a vývoje, jiných veřejných služeb a činností, právní ochrany (RVNNO, 2009). V roce 2008 byla situace oblastí s nejvyššími a na druhé straně nejnižšími finančními příspěvky neziskovým organizacím z obecních rozpočtů naprosto shodná s předcházejícím rokem 2007 (RVNNO, 2010). V roce 2009 byly opět z obecních rozpočtů nejvíce financovány oblasti tělovýchovy, kultury a ochrany památek, sociálních věcí a politiky zaměstnanosti. Naopak nejméně financovanými oblastmi z obecních rozpočtů v roce 2009 byly oblasti civilní připravenost na krizové stavy, bezpečnost a veřejný pořádek, zahraniční pomoc a mezinárodní spolupráce, právní ochrana (RVNNO, 2011).

3.2. Shrnutí

Analýza vývoje výše dotací z veřejných rozpočtů vykazuje pokles celkových dotací o cca 1,5 mld. Kč (oproti roku 2008) na konečnou úroveň dotací 9 951 361 000 Kč v roce 2009. Tato úroveň poskytnutých dotací neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů je však také nižší oproti roku 2007 o téměř 1 mld. Kč. Dotace z veřejných rozpočtů do neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb poklesly v roce 2009 o cca 0,5 mld. Kč (oproti roku 2008) na konkrétní úroveň 3 416 607 000 Kč v roce 2009 (tabulka 1, graf 1). V posledním zobrazovaném roce 2009 tedy dochází jednak k celkovému poklesu výše poskytovaných dotací z veřejných rozpočtů, avšak také k poklesu výše poskytovaných dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb. Výrazný pokles zaznamenáváme u výše poskytovaných dotací v režimu státní dotační politiky v roce 2009 (tabulka 2, graf 3), výše poskytovaných dotací na zdraví a sociální služby z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 2007 až 2009 (tabulka 3, graf 4) a výše poskytovaných dotací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v roce 2009 (ve srovnání s roky 2007 a 2008) (tabulka 4, graf 5).

Sledování dotací nestátním neziskovým organizacím *ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky* vykazuje v posledních letech pokles finanční podpory, a to jednak celkové podpory, ale také podpory neziskové oblasti zdraví a poskytování sociálních služeb. Dotace ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky neziskovým organizacím působícím v oblasti zdraví a sociálních služeb se udržovaly v letech 2002 až 2004 na výši přes 1 mld. Kč, v letech 2005 a 2006 jejich výše již klesla na cca 0,5 mld. Kč

a v roce 2009 jejich výše představovala částku 68 391 000 Kč (tabulka 2, graf 3). Celkový pokles zaznamenáváme také u celkových dotací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky. V letech 2006 až 2008 se držela jejich výše na úrovni mezi 3 – 5 mld. Kč, avšak v roce 2009 klesla na 2 333 996 000 Kč (tabulka 2, graf 3). Nízké dotace v režimu státní dotační politiky částečně vyrovnávají dotace ze státního rozpočtu mimo režim státní dotační politiky, takže v posledních letech se mohla úroveň dotací ze státního rozpočtu neziskovým organizacím mírně zvýšit, nicméně v posledním zobrazeném roce 2009 došlo i přes tuto skutečnost k celkovému poklesu (tabulka 2, graf 2).

Celková úroveň dotací neziskovým organizacím *z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků* se udržuje v posledních letech 2005 až 2009 na úrovni mezi 1 – 2 mld. Kč (s poklesem v roce 2007) (tabulka 3, graf 4). Úroveň výše celkových dotací z rozpočtů krajů se udržuje na relativně stabilní úrovni a nedochází k výrazným propadům. Výrazný pokles však vykazují celkové dotace z rozpočtů krajů do neziskové oblasti zdraví a sociálních služeb. V letech 2005 a 2006 se úroveň dotací do oblasti zdraví a sociálních služeb pohybovala na úrovni kolem 1 mld. Kč, v letech 2007 až 2009 však jejich úroveň poklesla na úroveň kolem 300 – 400 milionů Kč (tedy nedosáhla 0,5 mld. Kč) (tabulka 3, graf 4).

Analýza vývoje dotací neziskovým organizacím *z rozpočtů nižších územně samosprávných celků* ukazuje postupné klesání výše poskytovaných dotací. Poklesy nejsou katastrofické, ale jsou dobře znatelné. V roce 2009 poklesly celkové dotace z rozpočtů obcí o více než 1 mld. Kč na 2 672 417 000 Kč. Celkové dotace z rozpočtů obcí do oblasti zdraví a sociálních služeb poklesly v roce 2009 o téměř 200 milionů Kč na 521 188 000 Kč (tabulka 4, graf 5). V obou případech došlo k poklesu oproti roku 2008, avšak pokles nastal rovněž oproti roku 2007 (v roce 2007 se pohybovaly dotace z rozpočtů obcí na vyšší úrovni než v posledním zobrazeném roce 2009).

Vzhledem k tomu, že se počet nestátních neziskových organizací včetně jejich aktivních programů a projektů každým rokem zvyšuje a vzhledem k tomu, že se zvyšují také ceny zboží, služeb a pracovní síly, napovídá snižování výše poskytovaných dotací neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů tomu, že neziskové organizace musí chybějící finanční prostředky získávat z jiných zdrojů.

4. Případová studie neziskové organizace Domov Sue Ryder, o.p.s.

4.1. Základní informace o organizaci

Domov Sue Ryder, o.p.s. je nestátní neziskovou organizací a poskytuje sociální služby seniorům. Sídlem Domova je ulice Michelská 1/7 v Praze 4. Domov Sue Ryder jako obecně prospěšná společnost vznikl v roce 2000, nicméně již v roce 1994 bylo založeno Sdružení Sue Ryder a v roce 1998 byli přijati první klienti. Současným ředitelem organizace je Ing. Mgr. Matěj Lejsal, který v této funkci působí od roku 2006 (DSR, *Historie*).

Poslání Domova Sue Ryder: „Usilujeme o to, aby naši klienti a jejich blízcí s naší podporou prožívali důstojné stáří, zůstávali součástí přirozeného společenství a objevovali drobné radosti života. Proto se chceme podílet na společenských a legislativních změnách v ČR umožňujících převzetí odpovědnosti za vlastní život ve stáří.“ (DSR, 2011a: 6).

Organizace navazuje na odkaz baronky Sue Ryder, která se po skončení 2. světové války věnovala pomoci nemocným a zraněným lidem a lidem bez domova v poválečném Polsku. Po 2. světové válce baronka Sue Ryder navštěvovala také Československo a při své spolupráci s tehdejšími Ministerstvem zdravotnictví a sociálních věcí usilovala o založení nadace a následně pěti Domovů Sue Ryder v Československu. Barončiny plány však byly přerušeny v srpnu roku 1968. Česká pobočka Nadace Sue Ryder byla v České republice založena v roce 1994 a v témže roce začala rekonstrukce Michelského dvora (DSR, *Životopis baronky Sue Ryder*).

Domov Sue Ryder pečuje o seniory, kteří jsou v důsledku nemoci nebo vysokého věku odkázáni na pomoc druhých osob. Každý klient je jedinečnou, důstojnou a autonomní bytostí s právem rozhodovat o svém vlastním životě. Péče o klienty je v Domově Sue Ryder individualizovaná – 1 pečovatelský pracovník se stará o 3 klienty (DSR, 2011a). Klienti organizace se mohou zapojit do probíhajících sportovních, výtvarných a kulturních aktivit. Organizace je otevřeným zařízením pro své klienty a veřejnost. Domov Sue Ryder pořádá mnoho společenských aktivit, do nichž zapojuje veřejnost, klienty, zaměstnance a dobrovolníky.

4.2. Zdravotní a sociální služby

Domov pro seniory

Domov Sue Ryder poskytuje dlouhodobé a přechodné pobytové služby seniorům, kteří:

- nemohou zůstat v domácím prostředí z důvodu nedostatku fyzických nebo psychických sil,
- jsou starší 65 let a potřebují v důsledku nemoci nebo chronického postižení trvalou péči druhé osoby,
- mají částečně nebo úplně sníženou schopnost pohybu,
- potřebují po přechodnou dobu zvýšenou ošetrovatelskou nebo sociální péči.

V roce 2010 byla většina klientů Domova pro seniory starší 75 let a věkový průměr klientů činil 85,5 let. Domov pro seniory disponuje celkem 56 lůžky a nabízí svým klientům rozmanité spektrum služeb – ošetrovatelská a sociální péče 24 hodin denně, rehabilitační péče, sociální poradenství, skupinové aktivizační programy, bohoslužby a služby duchovních a možnost zapojení se do kulturních a vzdělávacích aktivit organizace. V roce 2010 poskytl Domov pro seniory celkem 113 pobytů, z toho 56 dlouhodobých a 57 přechodných (DSR, 2011a).

Domov pro seniory nabízí svým klientům, avšak také veřejnosti, sociální poradenství. „Obsahem je nejčastěji poskytování informací o sociálních službách pro seniory a nároku na příspěvek na péči.“ (DSR, 2011a: 10). Součástí služeb Domova pro seniory je také Půjčovna kompenzačních pomůcek (včetně poradenství v oblasti kompenzačních pomůcek) pro klienty a ostatní veřejnost. „Naše půjčovna je vyhlášená tím, že pronajímáme kvalitní a plně funkční pomůcky za velmi přijatelné ceny.“ (DSR, 2011a: 10).

Denní centrum

Denní centrum poskytuje služby klientům Domova pro seniory, ale také seniorům, kteří žijí ve svém domácím prostředí a do Domova Sue Ryder docházejí za účelem trávení času určitou aktivitou a se svými vrstevníky. Denní centrum je určeno seniorům, kteří mají z důvodu věku či zdravotního stavu sníženou soběstačnost (DSR, 2011a). Posláním Denního centra je poskytovat klientům péči, která povede k udržení či zlepšení jejich

fyzického i psychického stavu. Denní stacionář nabízí polodenní a celodenní pobyty včetně zajištění stravy. Aktivity Denního stacionáře jsou skupinové a zahrnují výtvarné techniky, keramiku, trénování paměti, kondiční cvičení, pečení a kavárnu a doplňkové aktivity jako jsou zooterapie, canisterapie a mimořádné kulturní akce a společné výlety (DSR, *Aktivity a péče*).

V roce 2010 docházelo do Denního centra celkem 30 klientů na celodenní a polodenní pobyty a 80 klientů Domova pro seniory na jednotlivé aktivity (DSR, 2011a).

Osobní asistence

Osobní asistence je individuální terénní sociální služba, kterou Domov Sue Ryder poskytuje seniorům nebo dospělým osobám, jejichž soběstačnost je snížena z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. „... osobní asistenti nepracují s klienty v budově Domova Sue Ryder, ale v místě, kde jejich pomoc konkrétní klient potřebuje. Nejčastěji je to domácnost klienta, ale někdy i sociální nebo zdravotnická zařízení.“ V roce 2010 poskytl Domov Sue Ryder osobní asistenci 40 klientům (DSR, 2011a: 12).

4.3. Financování neziskové činnosti

Fundraising Domova Sue Ryder zajišťuje finanční a jiné zdroje na provoz a neziskové aktivity organizace. Finanční a věcnou podporu získává organizace z veřejných zdrojů, od nadací a nadačních fondů, firemních dárců, individuálních dárců a dobrovolníků a z vlastních příjmů z kulturních a benefičních aktivit a z komerčních aktivit, resp. sociálního podnikání. V roce 2010 se Domov Sue Ryder připojil k neziskovým organizacím, které využívají on-line fundraising. Domov zprovoznil v této oblasti dva fundraisingové nástroje. Prvním je možnost zakoupit si vstupenky na benefiční akce v on-line režimu, případně zakoupit si tzv. virtuální sedadlo, jehož prostřednictvím dárci může přispět, aniž by se akce sám zúčastnil. Druhým nástrojem je zavedení on-line platebního kanálu na webových stránkách organizace (DSR, 2011a).

Oblast fundraisingu organizace zahrnuje také veřejnou sbírku a pořádání benefičních akcí. V roce 2010 se uskutečnily tyto benefiční akce (DSR, 2011a):

- v únoru proběhla benefiční předpremiéra filmu Na svatého Valentína,

- v červnu se uskutečnil benefiční večer, na němž zazpívala sopranistka Adéla Váňová Mičková společně s tenoristou Václavem Barthem,
- v září se uskutečnil 2. ročník benefičního fotbalového turnaje Sue Ryder Charity Cup,
- v říjnu se uskutečnil 3. ročník hudebního festivalu Pražská klubová noc,
- v listopadu proběhla na první adventní neděli Česká mše vánoční.

Financování Domova Sue Ryder je vícezdrojové. Organizace využívá na financování svého provozu tyto hlavní zdroje:

- příjmy od klientů,
- dotace z veřejných rozpočtů,
- granty od nadací a nadačních fondů,
- vlastní fundraisingové aktivity (dárčovství, kulturní a benefiční akce, pronájem prostor),
- vlastní komerční aktivity (dobročinné obchody, provoz restaurace).

„Díky tomuto modelu financování může Domov poskytovat své služby seniorům, kteří potřebují péči a nemají dostatečné příjmy na to, aby si služby kupovali za skutečnou cenu.“ (DSR, 2011a: 6).

Naplňování charakteristik a kritérií sociálního podniku

V kapitole 2 popisují definici sociálního podniku a jeho charakteristik. Sociální podnik je subjektem sociální ekonomiky a provozuje podnikatelskou činnost jako svou doplňkovou činnost. Hlavním důvodem existence sociálního podniku je sociální účel. Každý sociální podnik naplňuje tři charakteristiky - *účel aktivit, nekomerční zdroje příjmů, specifické organizační metody* -, které umožňují nahlížet na jeho podnikatelskou činnost jako na sociálně prospěšnou činnost (Defourny, 2004a, 2004b).

Určením kritérií sociálního podniku se zabývá evropská výzkumná společnost EMES. Definice sociálního podniku vymezuje ekonomická a sociální kritéria - *trvalá*

aktivita vedoucí k výrobě zboží či poskytování služeb, vysoký stupeň autonomie, určité množství ekonomických rizik, minimální podíl placené práce, cíl prospět komunitě, iniciativa skupiny občanů, rozhodování není postaveno na výši vloženého kapitálu, participativní charakter, omezená možnost přerozdělování zisku. Sociální podnik nemusí naplnit všechna tato kritéria, avšak počet kritérií, která naplňuje, určuje, nakolik se organizace přibližuje vymezení ideálního typu sociálního podniku (Defourny, 2004a, 2004b).

Domov Sue Ryder je sociálním podnikem. Podnikatelskou činnost provozuje jako doplňkovou činnost, hlavním důvodem jeho existence je poskytovat sociální služby cílové skupině seniorů. Domov Sue Ryder jako sociální podnik naplňuje sociální charakteristiky:

- *účel aktivit:* Všechny komerční činnosti provozuje Domov Sue Ryder za účelem získání finančních prostředků na péči o své klienty. Zisk z podnikání je jako vlastní zdroj finančních prostředků využíván na financování hlavní sociálně prospěšné činnosti organizace (DSR, 2008).
- *nekomerční zdroje příjmů:* Domov Sue Ryder využívá k financování své činnosti tržní a netržní zdroje finančních prostředků. Na financování činnosti organizace se podílí vlastní tržby (za poskytované služby, z doplňkové podnikatelské činnosti ...) a cizí zdroje (dotace z veřejných rozpočtů, granty od nadací a nadačních fondů, přijaté dary ...) (DSR, *Financování provozu*).
- *specifické organizační metody:* Domov Sue Ryder je nezisková organizace nezávislá na organizacích soukromého a veřejného sektoru. Rozhodování se v organizaci uskutečňuje na demokratickém principu, každý člen organizace je vlastníkem jednoho hlasu a má možnost vyjádřit svá stanoviska a přednést své požadavky. Na rozhodování se v organizaci podílí zaměstnanci, klienti a jejich blízcí příbuzní, dobrovolníci, dárci a podporovatelé. Domov Sue Ryder pořádá pravidelná setkání s těmito skupinami, na nichž jednotlivci přednášejí své návrhy, názory, dotazy atp. (Rozhovor 1).

Domov Sue Ryder se vymezení ideálního typu sociálního podniku podle EMES přibližuje splněním těchto ekonomických a sociálních kritérií:

- *vysoký stupeň autonomie*: Domov Sue Ryder je nezávislou organizací, na jejímž řízení se podílí všichni členové podle demokratického principu (Rozhovor 1).
- *určité množství ekonomických rizik*: Hlavní neziskovou činnost a doplňkovou podnikatelskou činnost provozuje organizace s vědomím ekonomických rizik. O finančním zabezpečení své činnosti uvažuje organizace neustále. Určité procento finančních prostředků získává organizace z cizích zdrojů a zbývající finanční prostředky získává vlastní činností. Nedostatek finančních prostředků vede k zápornému hospodářskému výsledku, proto hlavním úkolem organizace se každoročně stává zajištění dostatku a jistoty finančních prostředků (Rozhovor 1).
- *minimální podíl placené práce*: Hlavní činnost organizace vyžaduje stálou přítomnost placených pracovníků. Velký podíl práce vykonají také dobrovolníci, ale přítomnost placených zaměstnanců je pro činnost neziskové organizace klíčová (Rozhovor 1). V roce 2010 zaměstnával Domov Sue Ryder cca 120 zaměstnanců (DSR, 2011a).
- *cíl prospět komunitě*: Hlavní neziskovou činností organizace je poskytování sociálních služeb cílové skupině seniorů. Organizace se zaměřuje také na prospěch komunity v místě, kde působí, a to pořádáním pravidelných programů pro veřejnost (DSR, 2011a).
- *iniciativa skupiny občanů*: Vznik a působení Domova Sue Ryder odkazuje na záměr skupinové iniciativy. Provoz neziskové činnosti organizace se neobejde bez podpory zainteresovaných osob. Někteří jednotlivci provází působení Domova Sue Ryder od jeho počátků až do současnosti (DSR, 2011b, 2011c).
- *participativní charakter a rozhodování na principu „jeden člen – jeden hlas“*: Řízení a rozhodování v organizaci má demokratický charakter. Svá stanoviska a své požadavky mohou vyslovit zaměstnanci, klienti a zákazníci, dobrovolníci (Rozhovor 1).

- *omezená možnost přerozdělování zisku*: Domov Sue Ryder jako sociální podnik dodržuje zákaz absolutního přerozdělování zisku mezi své členy. Případný zisk je využíván na provoz a rozvoj neziskové činnosti (Rozhovor 1).

4.3.1. Financování neziskové činnosti z cizích zdrojů – veřejné rozpočty

Financování každoročních nákladů Domova Sue Ryder částečně kryjí cizí zdroje. Významnou částí cizích zdrojů organizace jsou dotace z veřejných rozpočtů. Hlavními poskytovateli dotací jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo obrany, Ministerstvo kultury, Magistrát hl. m. Prahy a Městská část Praha 4. „Stávající struktura příjmů rozhodně není zcela optimální, přetrvává absolutní závislost Domova na nenárokovatelných zdrojích – dotacích a grantech. ... Vyhodnocení žádosti o dotaci trvá velmi dlouho, žádost podáváme i půl roku předem, výsledek se často dozvídáme až dlouho po začátku roku, na který je dotace určena. Prostředky dotací a grantů jsou navíc účelově vázány, mohou být použity pouze na přesně určený účel.“ (DSR, *Financování provozu*).

Tabulka 5. Cizí zdroje a dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

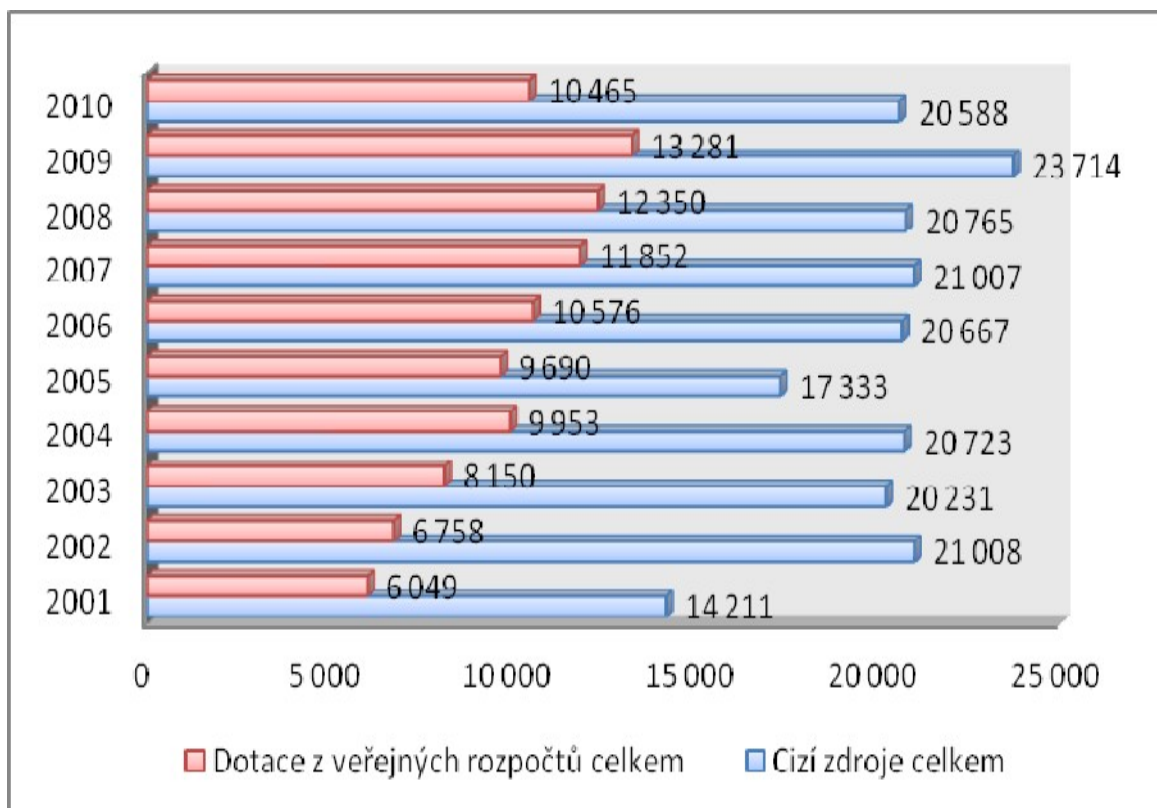
Rok	Cizí zdroje celkem ¹	Dotace z veřejných rozpočtů				
		Celkem	Podíl z celkových cizích zdrojů v %	Státní rozpočet	MČ Praha 4	Magistrát hl. m. Prahy
2001	14 211	6 049	42,57%	4 960	472	617
2002	21 008	6 758	32,17%	5 391	637	730
2003	20 231	8 150	40,28%	7 050	270	830
2004	20 723	9 953	48,03%	7 347	360	2 246
2005	17 333	9 690	55,90%	1 683	855	7 152
2006	20 667	10 576	51,17%	2 098	752	7 726
2007	21 007	11 852	56,42%	9 658	574	1 620
2008	20 765	12 350	59,48%	10 227	420	1 703
2009	23 714	13 281	56,00%	11 366	500	1 415
2010	20 588	10 465	50,83%	8 350	249	1 866

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Pozn.:

1 - Dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků a rozpočtů nižších územně samosprávných celků, příspěvky Sue Ryder Care (Velká Británie), ostatní dary a příspěvky (finanční a věcné).

Graf 6. Cizí zdroje a dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

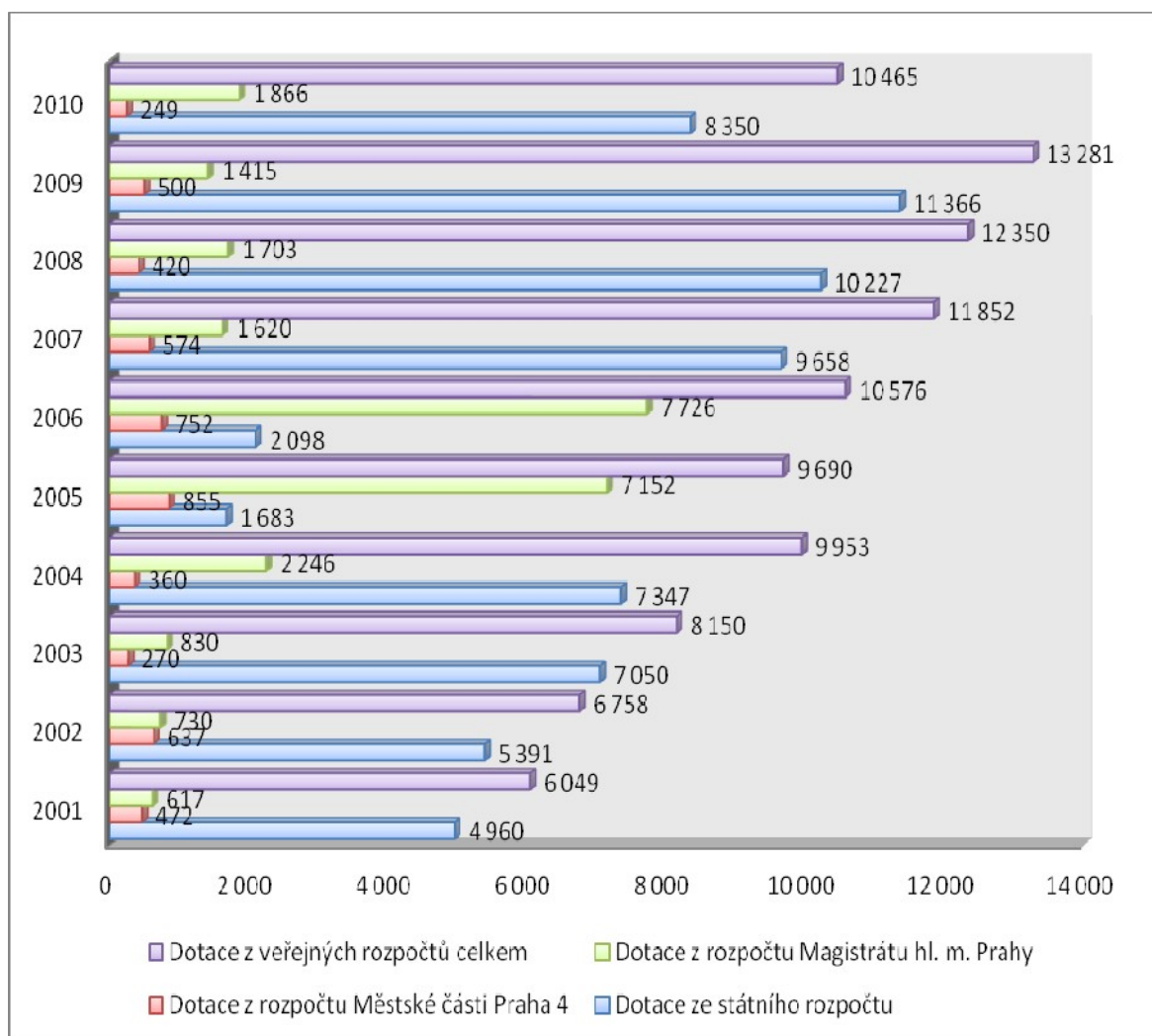
Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Tabulka 5 a graf 6 zobrazují **vývoj celkových cizích zdrojů a dotací z veřejných rozpočtů** na neziskovou činnost Domova Sue Ryder v letech 2001 – 2010. Dotace z veřejných rozpočtů vykazují úbytek o 2 816 000 Kč (21, 20 %) v roce 2010 oproti roku 2009. Vývoj výše celkových cizích zdrojů včetně dotací z veřejných rozpočtů naznačuje, že výše obdržených cizích zdrojů není v jednotlivých letech stálá a předvídatelná. „Na nestabilitě příjmové strany provozního rozpočtu má velkou roli obtížná předvídatelnost a nestabilita zdrojů ze státních a municipálních rozpočtů.“ (DSR, 2004: 18). Nezisková organizace může obdržet na financování své neziskové činnosti ve formě dotací o několik set tisíc (případně milion) Kč méně, což jí způsobí problémy. „Každý nový rok začíná velkou nejistotou a otázkou, jak a kdy bude činnost Domova podpořena z veřejných zdrojů.“ (DSR, 2010: 18). Budoucí vývoj cizích zdrojů závisí na ekonomické situaci.

Současná ekonomická situace obyvatelstva je příčinou úbytku ochoty lidí, ale také veřejných orgánů finančně podpořit neziskovou činnost Domova Sue Ryder (Rozhovor 1).

Součástí vývoje cizích zdrojů finančních prostředků na financování neziskové činnosti organizace jsou dotace z jednotlivých úrovní veřejných rozpočtů, tedy ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (v případě Domova Sue Ryder jde o Magistrát hl. m. Prahy) a rozpočtů nižších územně samosprávných celků (v případě Domova Sue Ryder jde o Městskou část Praha 4).

Graf 7. Dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Graf 7 zobrazuje *vývoj výše celkových dotací z veřejných rozpočtů* v Domově Sue Ryder, *včetně dotací ze státního rozpočtu, z rozpočtu Magistrátu hl. m. Prahy a z rozpočtu MČ Praha 4*. Výrazný pokles dotací ze státního rozpočtu v letech 2005 a 2006 částečně vyrovnaly dotace z rozpočtu Magistrátu hl. m. Prahy, nicméně jak ukazuje vývoj posledních let, dotace ze státního rozpočtu klesly v roce 2010 o 3 016 000 Kč (26, 54 %) oproti roku 2009. „V roce 2010 ... došlo ke značnému omezení podpory sociálních služeb ze státního rozpočtu ...“ (DSR, 2011a: 26). Dotace z rozpočtu Magistrátu hl. m. Prahy se udržují na určité konstantní výši, v posledních letech kolem 1,5 až 2 milionů Kč. Avšak dotace z rozpočtu Městské části Praha 4 výrazně poklesly zejména v letech 2003, 2004 a v posledním roce 2010 o 251 000 Kč (50, 20 %) oproti roku 2009 (DSR, 2009, 2010, 2011). Vývoj posledních let ukazuje pokles dotací z veřejných rozpočtů a Domov Sue Ryder očekává pokles i nadále (Rozhovor 1). Jak vyplývá z tabulky 5 a grafů 6, 7, vývoj výše dotací z veřejných rozpočtů je nevyrovnaný a nepředvídatelný. Pokud jde o vynaložené úsilí, jsou dotace pro organizaci nenáročným zdrojem v porovnání s jinými způsoby získávání finančních prostředků. Velký problém dotací z veřejných rozpočtů je však v jejich účelovosti (nutnosti konkrétního využití), administrativní náročnosti, pozdního příchodu (často až v průběhu financovaného projektu), nejistoty schválení a postupného snižování jejich výše (Rozhovor 1).

Vzhledem k tomu, že rostou ceny zboží, služeb a pracovní síly, rostou také náklady na provoz neziskové činnosti. Současně s rostoucími náklady by tedy měly vzrůst také zdroje na provoz neziskové činnosti organizace, avšak cizí zdroje Domova Sue Ryder v posledním vykazovaném roce 2010 výrazně poklesly, což je z velké části zapříčiněno poklesem dotací ze státního rozpočtu.

V souvislosti s tímto tématem je nutné zobrazit vývoj nákladů organizace v jednotlivých letech 2001 – 2010.

4.3.2. Náklady organizace na provoz neziskové činnosti

Tabulka 6. Náklady, cizí zdroje a vlastní tržby (zdroje) Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Rok	Náklady celkem ¹	Cizí zdroje		Vlastní tržby	
		Celkem ²	Podíl z celkových nákladů v %	Celkem ³	Podíl z celkových nákladů v %
2001	24 410	14 211	58,22%	9 410	38,55%
2002	29 467	21 008	71,29%	10 036	34,06%
2003	29 489	20 231	68,61%	11 109	37,67%
2004	30 493	20 723	67,96%	12 861	42,18%
2005	32 811	17 333	52,83%	14 333	43,68%
2006	37 892	20 667	54,54%	16 470	43,47%
2007	40 997	21 007	51,24%	21 879	53,37%
2008	45 943	20 765	45,20%	26 539	57,77%
2009	50 937	23 714	46,56%	29 650	58,21%
2010	54 204	20 588	37,98%	29 914	55,19%

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

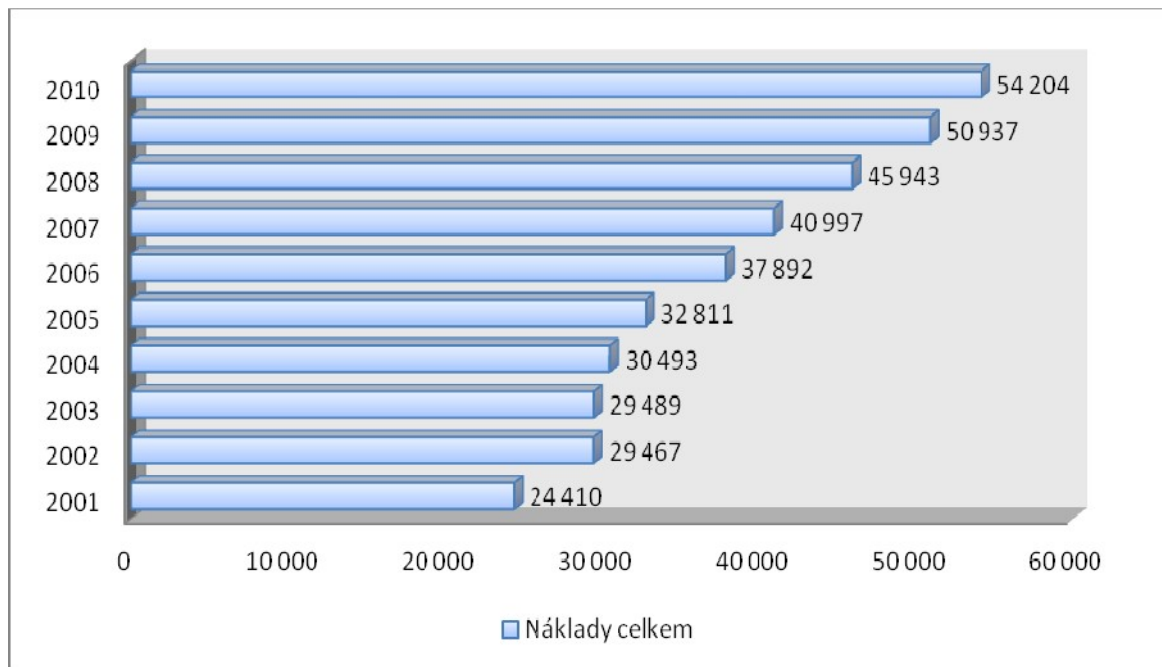
Pozn.:

1 - Náklady na spotřebu materiálu, spotřebu energií, vodného a stočného, náklady na prodané zboží, náklady na služby, osobní náklady, finanční náklady a ostatní provozní náklady.

2 - Dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků a rozpočtů nižších územně samosprávných celků, příspěvky Sue Ryder Care (Velká Británie), ostatní dary a příspěvky (finanční a věcné).

3 - Tržby za služby Domova pro seniory, Denního stacionáře a Osobní asistence, tržby z dobročinných obchodů, restaurace, pronájmů a tržby z Kulturního komunitního centra, ostatní tržby, příjmy ze zdravotních pojišťoven.

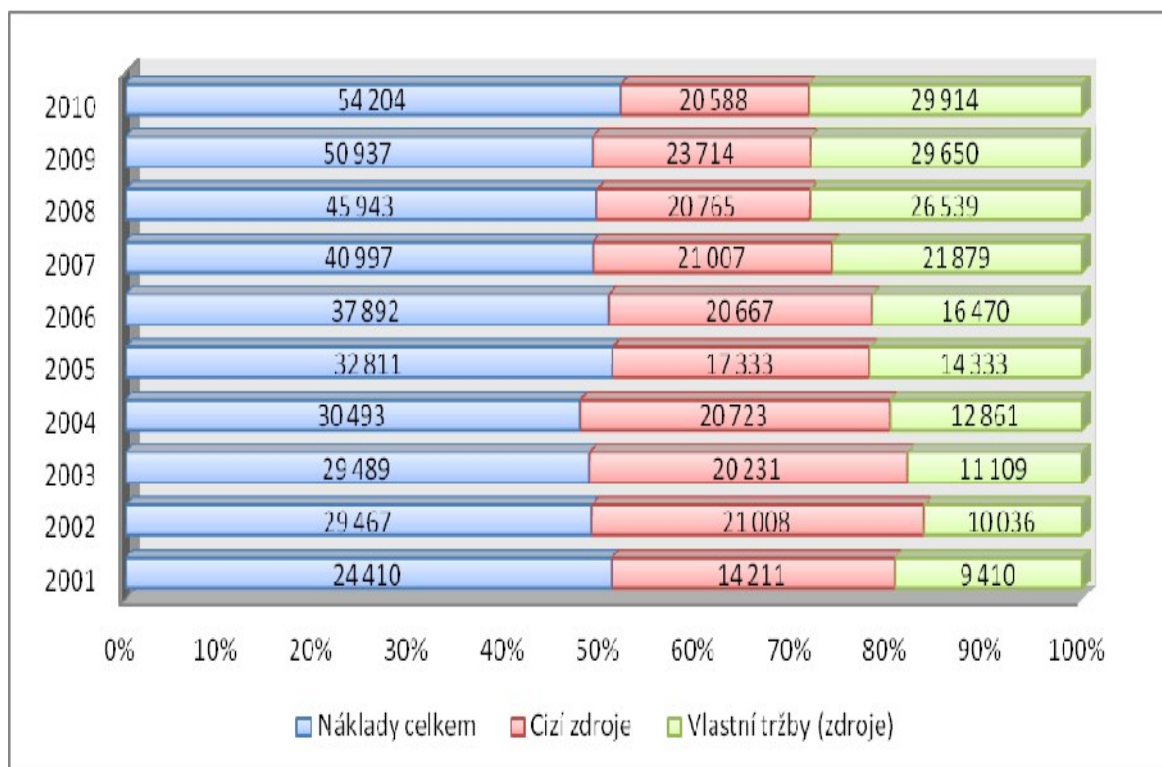
Graf 8. Celkové náklady na provoz neziskové činnosti Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Tabulka 6 a graf 8 zobrazují **vývoj celkových nákladů** na provoz neziskové činnosti Domova Sue Ryder v letech 2001 – 2010. Z uvedených dat vyplývá konstantní nárůst nákladů v jednotlivých letech. „Náklady ... mají meziročně rostoucí tendenci, přičemž objemově nejvýznamnější položku představují osobní náklady ...“ (DSR, 2005: 16). Rozdíl mezi náklady od počátku sledovaného období v roce 2001 do konce sledovaného období v roce 2010 činí 29 794 000 Kč. Tabulka 6 zobrazuje také **vývoj výše celkových cizích zdrojů a vlastních tržeb (zdrojů) a jejich podíl na krytí celkových nákladů v letech 2001 – 2010**. Z tabulky 6 vyplývá **postupný pokles krytí nákladů organizace z cizích zdrojů** a naopak **postupný vzestup krytí nákladů organizace z vlastních tržeb (zdrojů)** v průběhu let 2001 až 2010. Největší objem finančních prostředků spotřebují provozní náklady a každým rokem se zvyšuje objem finančních prostředků, které musí organizace dodat z vlastních zdrojů. Z tohoto důvodu má velký přínos vícezdrojový systém financování neziskové organizace. Přínosem jsou všechny zdroje finančních prostředků, bez ohledu na to, kolik přinášejí (Rozhovor 1).

Graf 9. Krytí celkových nákladů Domova Sue Ryder, o.p.s. z cizích zdrojů a vlastních tržeb (zdrojů) v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

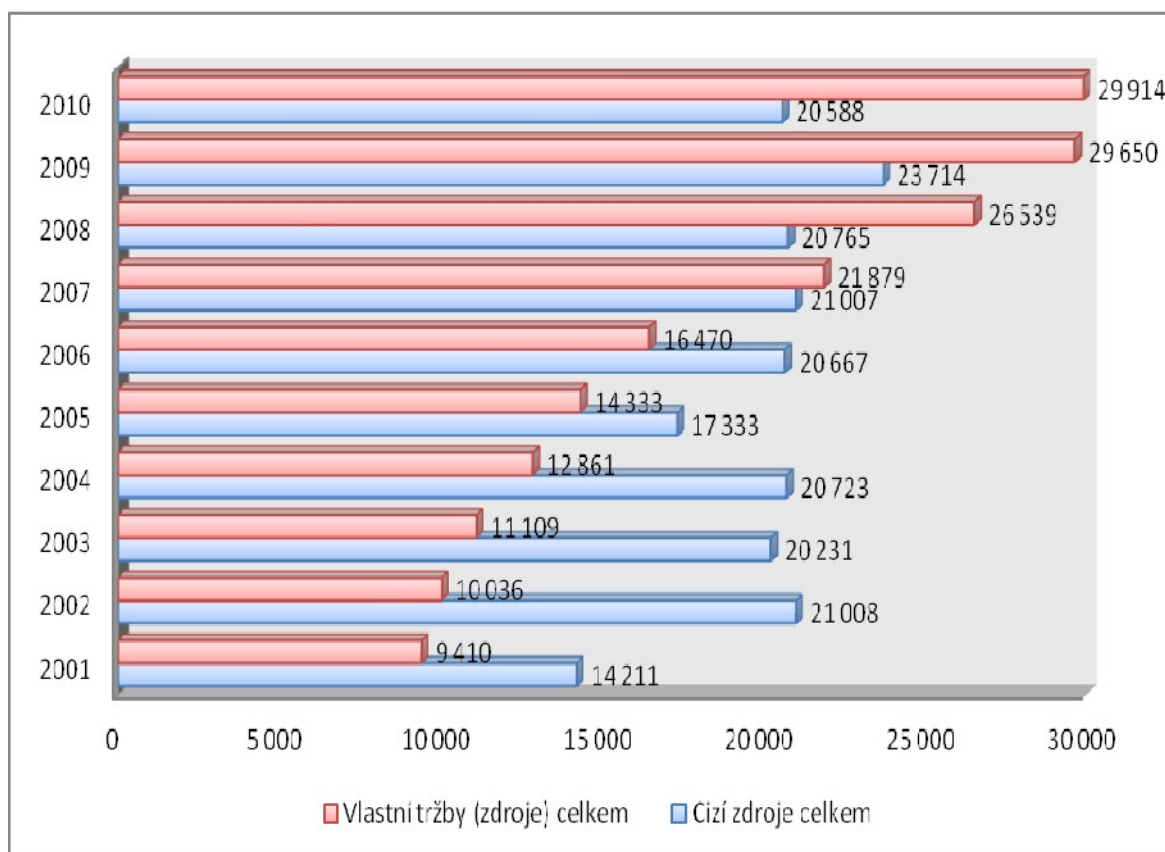

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Graf 9 naznačuje postupný **vzestup důrazu na krytí nákladů organizace z vlastních tržeb (zdrojů)**. Od roku 2001 do roku 2006 převládalo krytí celkových nákladů z cizích zdrojů. V roce 2007 však vlastní zdroje organizace dosáhly částky vyšší než obdržené cizí zdroje, tudíž se v roce 2007 na krytí celkových nákladů podílely vyšší částkou vlastní zdroje organizace. Tato situace trvá do současnosti, neboť cizí zdroje organizace se od roku 2007 do roku 2010 udržovaly na stále úrovni s občasným poklesem, avšak důležitý je vzestup výše vlastních zdrojů organizace od roku 2007 do současnosti. V posledním vykázaném roce 2010 převyšovaly vlastní zdroje organizace obdržené cizí zdroje o 9 326 000 Kč. Na krytí celkových nákladů organizace se vlastní zdroje v roce 2010 podílely 55, 19%, oproti tomu cizí zdroje 37, 98% (zbývajících cca 7% není kryto žádnými zdroji, tudíž organizace dosáhla v roce 2010 záporného hospodářského výsledku) (DSR, 2009, 2010, 2011).

Porovnání výše vlastních tržeb (zdrojů) a cizích zdrojů organizace v letech 2001 – 2010 zobrazuje následující graf 10.

Graf 10. Vlastní tržby (zdroje) a cizí zdroje Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

4.3.3. Financování neziskové činnosti z vlastních zdrojů – sociální podnikání

Domov Sue Ryder získává v současné době velký objem finančních prostředků na krytí celkových nákladů z vlastních zdrojů. Do této kategorie patří tržby za služby Domova pro seniory, Denního stacionáře a Osobní asistence, příjmy ze zdravotních pojišťoven, tržby z pronájmů a Kulturního komunitního centra, tržby z dobročinných obchodů a restaurace (sociální podnikání) a ostatní tržby.

Výraznou částí vlastních zdrojů jsou tržby ze sociálního podnikání. Organizace provozuje 5 dobročinných obchodů a restauraci. V dobročinných obchodech jsou od jednotlivců i firem přijímány nové a použité věci (zejména oděvy, ale také obuv, knihy, hračky, nábytek atd.), které jsou obratem prodávány veřejnosti za nízké ceny. Tržby z prodeje tohoto zboží jsou poté využívány na financování neziskové činnosti organizace. „Nejúspěšnější z obchodů je tradičně dobročinný obchod ve Štěpánské ulici. Úspěch je dán výhodnou polohou i třináctiletým působením na trhu. ... Výsledky ostatních obchodů jsou stabilní.“ (DSR, 2011a: 13). První dobročinný obchod byl otevřen již v roce 1996 v Praze a výtěžek z jeho činnosti byl určen na financování rekonstrukce Michelského dvora, kde je dnes působiště celé organizace. Dobročinné obchody vznikly na základě zkušeností z anglických „charity shops“. „Model jejich fungování je jednoduchý, přitom v naší zemi velmi ojedinělý. „Ať koupíte nebo dáte, dobré věci pomáháte!“. To je ústřední motto obchodů, které dobře vystihuje princip jejich fungování.“ (DSR, *Proč je máme?*). Součástí provozu dobročinných obchodů je pořádání pravidelných prodejních akcí – bazary oblečení, literární bazary, prodejní umělecká výstava Art For Sue Ryder a módní bazar v Mama Coffee.

V rámci sociálního podnikání provozuje organizace také restauraci Michelský dvůr. Kuchyně restaurace zajišťuje stravování pro klienty a zaměstnance organizace, pro docházející seniory, hromadný vývoz obědů pro soukromé mateřské školy a restaurační služby pro širokou veřejnost. Restaurace zajišťuje také stravování pro soukromé akce a catering (DSR, 2011a). Tržby restaurace jsou, stejně jako tržby dobročinných obchodů, využívány na financování neziskové činnosti organizace.

Všechny komerční aktivity, které Domov Sue Ryder od roku 1996 provozuje, jsou určeny k získávání finančních prostředků na provoz neziskové činnosti, tedy zejména na péči o klienty organizace. Rostoucí povědomí o existenci sociálního podnikání vedlo

organizaci k tomu, že svým komerčním aktivitám dala právě toto označení. „Teprve po 11 letech, v roce 2007, jsme o naší podnikatelské (komerční) činnosti začali mluvit jako o ‚sociálním podnikání‘, které srozumitelněji vystihuje specifika našeho podnikání.“ (DSR, 2008: 10). Sociální podnikání má pro organizaci velký význam, neboť poskytuje vlastní zdroje finančních prostředků, jejichž výše vykazuje postupný vzestup. Vývoj výše celkových vlastních tržeb (zdrojů) a tržeb ze sociálního podnikání v letech 2001 – 2010 zobrazuje následující tabulka 7.

Tabulka 7. Vlastní tržby (zdroje) a tržby z podnikání Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

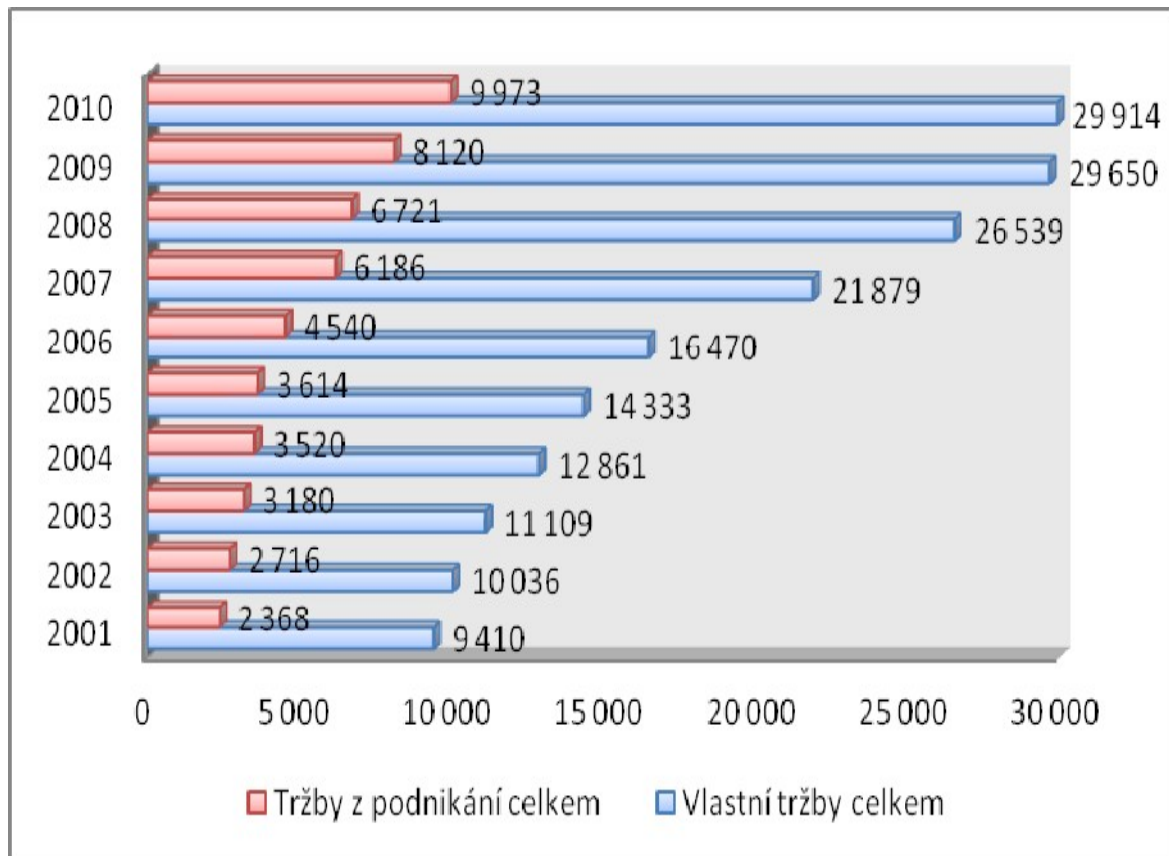
Rok	Vlastní tržby celkem ¹	Tržby z podnikání			
		Celkem	Podíl z celkových vlastních tržeb v %	Dobročinné obchody	Restaurace
2001	9 410	2 368	25,16%	1 136	1 232
2002	10 036	2 716	27,06%	1 613	1 103
2003	11 109	3 180	28,63%	1 940	1 240
2004	12 861	3 520	27,37%	2 221	1 299
2005	14 333	3 614	25,21%	2 547	1 067
2006	16 470	4 540	27,57%	2 775	1 765
2007	21 879	6 186	28,27%	4 182	2 004
2008	26 539	6 721	25,32%	4 704	2 017
2009	29 650	8 120	27,39%	5 340	2 780
2010	29 914	9 973	33,34%	6 720	3 253

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Pozn.:

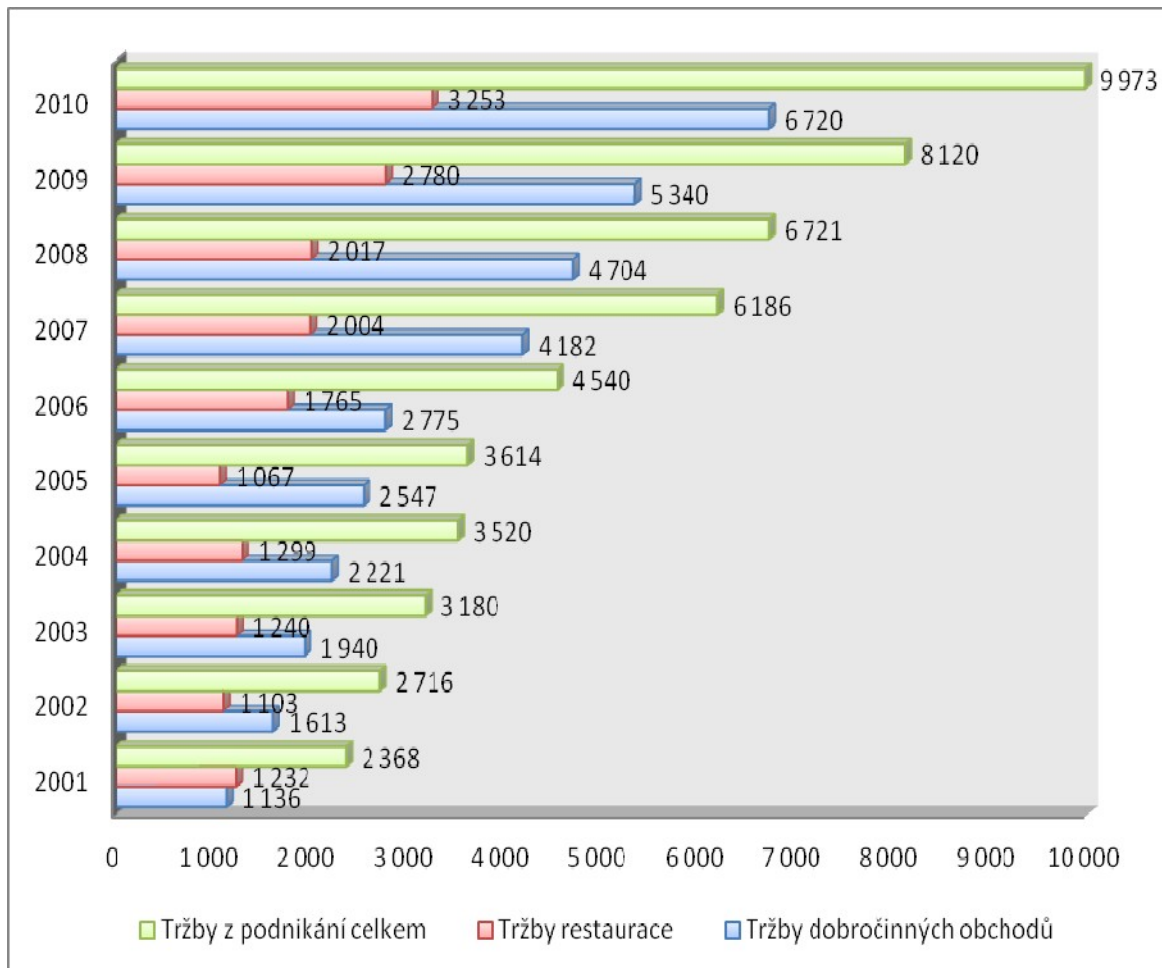
1 - Tržby za služby Domova pro seniory, Denního stacionáře a Osobní asistence, tržby z dobročinných obchodů, restaurace, pronájmů a tržby z Kulturního komunitního centra, ostatní tržby, příjmy ze zdravotních pojišťoven.

Graf 11. Celkové vlastní tržby (zdroje) a celkové tržby z podnikání Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Graf 12. Celkové tržby z podnikání, tržby dobročinných obchodů a tržby restaurace Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010 (v tis. Kč)

Zdroj: zpracováno na základě výročních zpráv Domova Sue Ryder, o.p.s. za roky 2008 – 2010

Tabulka 7 a grafy 11 a 12 zobrazují **vývoj vlastních tržeb (zdrojů), včetně tržeb ze sociálního podnikání v letech 2001 – 2010**. Vlastní zdroje organizace se každým rokem zvyšují, přičemž v současné době dosahují výše téměř 30 000 000 Kč. Výrazné zvyšování množství vlastních zdrojů zaznamenáváme v letech 2007 až 2009. Tržby ze sociálního podnikání rostou konstantně s každým rokem, což je zapříčiněno nejen postupným zvyšováním počtu dobročinných obchodů, ale také vyšším zájmem veřejnosti a lepší podnikatelskou strategií. Tržbu vždy kladně ovlivní mimořádné akce, jako jsou bazary, módní přehlídky nebo slevové akce (DSR, 2004, 2005, 2007). V roce 2005 se organizace

rozhodla věnovat větší pozornost nejen získávání zákazníků, ale také nových přispěvatelů prodávaného zboží (DSR, 2006). Tržby ze sociálního podnikání v současné době dosahují výše téměř 10 000 000 Kč, z čehož více než polovinu tvoří tržby dobročinných obchodů (6 720 000 Kč v roce 2010). Tržby dobročinných obchodů rostou s každým dalším rokem, na jejich vývoji můžeme také spatřit odraz založení nových obchodů, a to v letech 2007 a 2010, kdy se celkové tržby dobročinných obchodů zvýšily výrazněji (DSR, 2009, 2010, 2011). Nicméně odhady pro rok 2011 ukazují, že se tržby dobročinných obchodů příliš nezvýší ve srovnání s rokem 2010. Nárůst tržeb v roce 2011 bude minimální (Rozhovor 1). Příčinu spatřuje nezisková organizace v problémové ekonomické situaci obyvatelstva, tedy v úbytku zákazníků. Z celkem pěti dobročinných obchodů jsou dva obchody ztrátové. Finanční náročnost provozu dobročinných obchodů závisí na umístění. Rozdíl mezi nájmem nebytového prostoru od soukromé osoby (organizace) a od veřejné instituce činí měsíčně několik tisíc korun. Každý dobročinný obchod má svůj tzv. bod zvratu, tj. finanční částku, kterou by měl měsíčně vydělat, aby nebyl ztrátový (Rozhovor 1).

Tržby restaurace rostou stabilně s každým dalším rokem, přičemž se na vývoji těchto tržeb odráží zvyšování počtu strážníků a pořádání kulinářských akcí. Sociální podnikání je důležitým zdrojem financování, na který organizace klade důraz souběžně s tím, jak se snižuje výše dotací poskytovaných z veřejných zdrojů. Sociální podnikání představuje volné prostředky, se kterými může organizace nakládat dle potřeby. „Zároveň jde o prostředky, které Domovu Sue Ryder pomáhají pokrýt cash flow, tj. především překlenout časová období mezi pravidelnými měsíčními výplatami mezd zaměstnancům a nepravidelnými příjmy grantů a dotací, na které nemá Domov právní nárok.“ (DSR, 2009: 12). Domov Sue Ryder si uvědomuje přínos sociálního podnikání, a to nejen finanční, neboť dobročinné obchody a restaurace také informují veřejnost o neziskové činnosti organizace. V současné době organizace usiluje o zachování vícezdrojového systému financování. Sociální podnikání není v současnosti natolik ziskové, aby se mohlo stát dominantním zdrojem finančních prostředků organizace (Rozhovor 1).

4.4. Shrnutí

Domov Sue Ryder naplňuje ekonomická a sociální kritéria definice sociálního podniku podle evropské výzkumné společnosti EMES. Sociálním podnikáním získává Domov Sue Ryder vlastní finanční prostředky na provoz a rozvoj hlavní neziskové činnosti. Financování neziskové činnosti organizace se uskutečňuje z cizích a vlastních

zdrojů. Nárůst objemu cizích zdrojů neodpovídá nárůstu nákladů na provoz neziskové činnosti, proto musí organizace získávat chybějící finanční prostředky z vlastních zdrojů. Sociální podnikání je doplňková podnikatelská činnost, která organizaci přináší výrazný objem vlastních finančních prostředků.

Domov Sue Ryder vykazuje **konstantní růst nákladů na provoz neziskové činnosti** (tabulka 6, graf 8). Ke krytí těchto nákladů využívá organizace cizích a vlastních zdrojů. Cizí zdroje zahrnují dary a příspěvky (finanční a věcné), příspěvky Sue Ryder Care z Velké Británie a zejména dotace z veřejných rozpočtů. Domov Sue Ryder obdržel v letech 2001 až 2010 dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtu Magistrátu hl. m. Prahy a rozpočtu Městské části Praha 4. Vývoj výše těchto dotací vykazuje **nestálost a nepředvídatelnost výše přiznaných dotací a v roce 2010 pokles celkové výše dotací**, zapříčiněný zejména poklesem výše dotací ze státního rozpočtu (tabulka 5, graf 6, 7). Nevyrovnanost a nepředvídatelnost výše cizích zdrojů a obtížnost rozšiřování počtu cizích zdrojů nutí organizaci spoléhat se ve větší míře na své vlastní zdroje.

Vlastní zdroje organizace představují tržby za služby Domova pro seniory, Denního centra a Osobní asistence, příjmy ze zdravotních pojišťoven, tržby z pronájmů, tržby Kulturního komunitního centra, tržby dobročinných obchodů a restaurace (sociální podnikání) a ostatní tržby. Vlastní zdroje Domova Sue Ryder vykazují postupný nárůst v každém dalším roce, přičemž v roce 2007 jejich výše převýšila výši cizích zdrojů (graf 10). Od roku 2007 postupně **vzrůstá výše vlastních zdrojů** a v souvislosti s tím také **podíl vlastních zdrojů na krytí celkových nákladů organizace** (tabulka 6, graf 9). Naopak výše cizích zdrojů se udržuje na zhruba stálé úrovni, nicméně v případě postupného růstu výše vlastních zdrojů organizace i v budoucnosti se bude význam cizích zdrojů stále zmenšovat. Tato skutečnost je pozitivní, neboť by nezisková organizace neměla být výrazně závislá na cizích zdrojích finančních prostředků. Domov Sue Ryder si význam vlastních finančních zdrojů velmi dobře uvědomuje, neboť už v textu Výroční zprávy za rok 2005 se uvádí, že dlouhodobým cílem organizace je posílit podíl vlastních zdrojů (DSR, 2006).

Podstatnou částí vlastních zdrojů Domova Sue Ryder jsou tržby ze sociálního podnikání. Domov Sue Ryder provozuje dobročinné obchody a restauraci, jejichž tržby využívá na financování své neziskové činnosti. **Tržby ze sociálního podnikání vykazují stálý růst** a vzhledem k jejich předvídatelnosti a svobodě využití (na rozdíl od dotací, které

jsou určeny na konkrétní oblast nebo projekt) ***představují ideální způsob samofinancování organizace***. Konstantní růst vykazují tržby dobročinných obchodů i restaurace (graf 12), v souvislosti s tím tedy roste také význam a podíl vlastních finančních zdrojů na financování neziskové činnosti organizace (tabulka 7, graf 9, graf 11).

5. Závěr

Financování neziskových organizací nemůže být závislé na existenci jednoho dominantního zdroje. Neziskové organizace musí využívat vícezdrojový systém financování, protože žádný z cizích, ani vlastních finančních zdrojů negeneruje dostatečné množství finančních prostředků.

Dotace z veřejných rozpočtů jsou jedním z cizích zdrojů finančních prostředků, kterého neziskové organizace v České republice využívají. Z analýzy vývoje výše dotací z veřejných rozpočtů České republiky v letech 1999 – 2009 vyplývá nestabilní vývoj výše poskytovaných dotací neziskovým organizacím. Vývoj výše celkových dotací z veřejných rozpočtů vykazuje v posledních letech pokles, který je zaznamatelný u dotací ze státního rozpočtu, z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků (krajů) a z rozpočtů nižších územně samosprávných celků (obcí). Vývoj výše celkových dotací z veřejných rozpočtů nelze do budoucna předvídat, avšak neziskové organizace se musí již nyní připravit na možný pokles výše přiznaných dotací v následujících letech. Pokles výše přiznaných dotací z veřejných rozpočtů musí neziskové organizace vyrovnávat zajištěním jiných zdrojů finančních prostředků, a to cizích zdrojů, zejména však zdrojů vlastních.

Výrazným nedostatkem dotací, který neziskové organizace zaznamenávají, je jejich účelovost. Nutnost využití dotací z veřejných rozpočtů na konkrétní aktivity limituje rozvoj organizace. Vzhledem k rostoucím nákladům se neziskové organizace dostávají do finanční tísně a nejistota získání dotací z veřejných rozpočtů vede neziskové organizace k rozhodnutí využívat jiné zdroje finančních prostředků, a to zejména zdroje vlastní.

Přínos a význam vlastních finančních zdrojů pro neziskové organizace vyplývá z případové studie. Domov Sue Ryder, o.p.s. je sociálním podnikem (naplňuje ekonomická a sociální kritéria definice sociálního podniku) a provoz své neziskové činnosti financuje z cizích a vlastních zdrojů finančních prostředků. Vzhledem k nárůstu objemu nákladů a stagnaci objemu cizích zdrojů je organizace nucena využívat vlastní zdroje financování, jejichž součástí je sociální podnikání. Podíl vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání vzrůstá souběžně s růstem podílu vlastních zdrojů finančních prostředků na krytí celkových nákladů organizace. Sociální podnikání generuje vlastní finanční prostředky, kterými nezisková organizace vyrovnává úbytek finančních prostředků z cizích zdrojů (zejména dotací z veřejných rozpočtů). Tržby ze sociálního podnikání představují finanční

prostředky, o jejichž využití rozhoduje sama nezisková organizace. Význam vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání vzrůstá v Domově Sue Ryder souběžně s růstem atraktivity sociálního podnikání u veřejnosti – nárůst počtu zákazníků přináší nárůst tržeb, tedy vlastních finančních zdrojů, které neziskové organizaci pomáhají překonávat pokles výše přiznaných dotací z veřejných rozpočtů.

Tato diplomová práce pojednává o přínosu a významu vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro neziskové organizace. Výskyt sociálních podniků, jejichž přínos a význam je v generování vlastních finančních zdrojů pro neziskové organizace, je v České republice podle mého názoru na nízké úrovni. Jednu z příčin této skutečnosti spatřuji v nedostatečné podpoře samofinancování neziskových organizací ze strany státu. V situaci, kdy je udržována závislost velkého počtu neziskových organizací na klesajících dotacích z veřejných rozpočtů, je nutné podporovat neziskové organizace v samofinancování a v odpoutání se od závislosti na cizích zdrojích finančních prostředků. Příčinu nízkého výskytu sociálních podniků v České republice spatřuji také v obavě neziskových organizací o dostatek zákazníků a podporovatelů, a tedy v obavě o ziskovost sociálního podnikání. Z tohoto důvodu je potřeba ukazovat pozitivní příklady – jako je např. sociální podnikání Domova Sue Ryder – a podporovat předávání zkušeností úspěšných sociálních podnikatelů.

Vývoj do budoucna nelze předvídat, ale je více než pravděpodobné, že se dotace neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů budou nadále snižovat. Neziskové organizace, které nebudou mít dostatek vlastních zdrojů finančních prostředků, nemohou situaci snižování dotací přežít. Sociální podnikání je podnikatelská aktivita se sociálním účelem, která generuje vlastní finanční prostředky. Takto získané vlastní finanční prostředky jsou vhodným nástrojem kompenzace snižujících se dotací z veřejných rozpočtů.

Seznam použité literatury a jiných zdrojů

Literatura:

- Bačuvčík, Radim. 2011. *Marketing neziskových organizací*. Zlín: VeRBuM.
- Boukal, Petr. 2009. *Nestátní neziskové organizace (teorie a praxe)*. Praha: Oeconomica.
- Defourny, Jacques. 2004a. „Introduction: from third sector to social enterprise“. In Carlo Borzaga, Jacques Defourny (eds.). *The Emergence of Social Enterprise*. London: Routledge. s. 1 – 28.
- Dohnalová, Marie. 2010a. „Financování organizované občanské společnosti v České republice“. In Marek Skovajsa a kol. *Občanský sektor*. Praha: Portál. s. 144 – 165.
- Dohnalová, Marie. 2010b. „Sociální ekonomika“. In Marek Skovajsa a kol. *Občanský sektor*. Praha: Portál. s. 289 – 307.
- Dohnalová, Marie. 2011. „Podmínky pro sociální ekonomiku v ČR“. In Marie Dohnalová, Ladislav Průša a kol. *Sociální ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer ČR. s. 41 – 60.
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Chang, Cyril F., Howard P. Tuckman. 2010. „Income diversification“. In Bruce A. Seaman, Dennis R. Young (eds.). *Handbook of Research on Nonprofit Economics and Management*. Cheltenham, UK: Edward Elgar. s. 5 – 17.
- Pospíšilová, Tereza. 2010. „Česká občanská společnost – data, fakta a měření“. In Marek Skovajsa a kol. *Občanský sektor*. Praha: Portál. s. 113 – 143.
- Rektořík, Jaroslav a kol. 2010. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení*. Praha: Ekopress.
- Šedivý, Marek, Olga Medlíková. 2009. *Úspěšná nezisková organizace*. Praha: Grada.
- Šloufová, Romana. 2011. „Sociální ekonomika v zahraničí“. In Marie Dohnalová, Ladislav Průša a kol. *Sociální ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer ČR. s. 22 – 40.
- Šobáňová, Petra. 2010. *Fundraising*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Švaříček, Roman, Klára Šedřová a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Jiné zdroje:

CEP-CMAF. 2002. „Social Economy Charter“ [online]. *CEP-CMAF* [cit. 29. 12. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/2007_08_20_EN_charte-2.pdf>.

CVNS. 2005. *Sociální ekonomika a NNO v ČR* [online]. Brno: CVNS [cit. 20. 5. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.scmvd.cz/download/SocekonomieaNNO-CVNS2005.pdf>>.

Defourny, Jacques. 2004b. „Social Enterprise in an Enlarged Europe: Concept and Realities“ [online]. *Second Conference on Social Economy in the Central and Eastern European Countries „Social Entrepreneurship & Economic Efficiency“*. 27. – 28. října 2004. Krakow (Poland) [cit. 20. 5. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Articles/Defourny/Defourny.Soc.ent.CE.E.3.06.pdf>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2004. „Výroční zpráva za rok 2003“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/005/001012.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2005. „Výroční zpráva za rok 2004“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/005/001013.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2006. „Výroční zpráva za rok 2005“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/005/001014.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2007. „Výroční zpráva za rok 2006“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/005/001015.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2008. „Výroční zpráva za rok 2007“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/005/001017.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2009. „Výroční zpráva za rok 2008“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/013/001909.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2010. „Výroční zpráva za rok 2009“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/037/004384.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2011a. „Výroční zpráva za rok 2010“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/064/007273.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2011b. „Zpravodaj Domova Sue Ryder č. 10/2011“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 25. 12. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/063/007207.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). 2011c. „Zpravodaj Domova Sue Ryder č. 11/2011“ [online]. *Domov Sue Ryder, o.p.s.* [cit. 25. 12. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/res/data/065/007393.pdf>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). *Aktivity a péče* [online] [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/aktivity-a-pece.html>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). *Financování provozu* [online] [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/financovani-provozu.html>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). *Historie* [online] [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/historie.html>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). *Proč je máme?* [online] [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/proc-je-mame.html>>.

Domov Sue Ryder, o.p.s. (DSR). *Životopis baronky Sue Ryder* [online] [cit. 16. 11. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.sue-ryder.cz/baronka-sue-ryder.html>>.

Ledvinová, Jana. 2002. „Co to je fundraising“ [online]. *České centrum fundraisingu* [cit. 1. 6. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.fundraising.cz/clanky-komentare-rozhovory/clanky-komentare-rozhovory/fundraising-obecne/co-to-je-fundraising>>.

Ledvinová, Jana. 2009. „Fundraising“ [online]. *Marketing Journal* [cit. 1. 6. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/fundraising__s387x5077.html>.

Ministerstvo financí České republiky. *Financování neziskových organizací* [online] [cit. 1. 6. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/nezisk_organizace.html>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2000. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací ze státního rozpočtu ČR v roce 1999” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/rozbor_1999.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2001. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací ze státního rozpočtu ČR v roce 2000” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/archiv/rozbor_2000.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2003. “Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2002” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/archiv/rozbor_2002.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2004. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2003” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/archiv/rozbor_2003.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2006. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2004” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/rozbor_2004_pro_web.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2007. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2005” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/rozbor_2005_pro_web.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2008. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2006” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/rozbor_2006_pro_web.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2009. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2007” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/rozbor_2007_pro_web.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2010. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2008” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/rozbor_2008.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). 2011. “Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2009” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/rozbor_2009.pdf>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). *Základní informace o koncepci* [online] [cit. 25. 12. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnno/koncepce-neziskoveho-sektoru/zakladni-informace-o-koncepci-36077/>>.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO). *Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru* [online] [cit. 25. 12. 2011]. Dostupné z URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/koncepce-neziskoveho-sektoru/zhodnoceni-koncepcie-podpory-rozvoje-neziskoveho-sektoru-36109/>>.

Vláda České republiky. 2008. “Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy” [online]. *Vláda České republiky* [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné z URL: <[http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/22AE7ADE48C55BF8C1257553002951A5/\\$FILE/1333%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080113a.1333.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/22AE7ADE48C55BF8C1257553002951A5/$FILE/1333%20p%C5%99%C3%ADloha%20w080113a.1333.pdf)>.

Webové stránky:

<http://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/uvod.aspx>, Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 26. 10. 2011].

<http://www.emes.net/>, EMES – European Research Network [cit. 26. 12. 2011].

<http://www.fundraising.cz/>, České centrum fundraisingu [cit. 1. 6. 2011].

<http://www.m-journal.cz/cs/>, Marketing Journal [cit. 1. 6. 2011].

<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>, Ministerstvo financí České republiky [cit. 1. 6. 2011].

<http://www.mkcr.cz/>, Ministerstvo kultury České republiky [cit. 23. 12. 2011].

<http://www.mvcr.cz/>, Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 30. 10. 2011].

<http://www.socialeconomy.eu.org/>, Social Economy Europe [cit. 29. 12. 2011].

<http://www.sue-ryder.cz/>, Domov Sue Ryder, o.p.s. [cit. 21. 11. 2011].

<http://www.vlada.cz/>, Vláda České republiky [cit. 31. 10. 2011].

Rozhovor:

Rozhovor 1. Ing. Jan Dominik, vedoucí dobročinných obchodů, *Domov Sue Ryder, o.p.s.*
Vedla Dagmar Fialová, 8. 12. 2011.

Seznam použitých tabulek a grafů

Tabulky:

- Tabulka 1. Financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009
– str. 25
- Tabulka 2. Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009
– str. 29
- Tabulka 3. Financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009
– str. 34
- Tabulka 4. Financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009
– str. 38
- Tabulka 5. Cizí zdroje a dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 49
- Tabulka 6. Náklady, cizí zdroje a vlastní tržby (zdroje) Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 53
- Tabulka 7. Vlastní tržby (zdroje) a tržby z podnikání Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 58

Grafy:

- Graf 1. Financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů v letech 1999 – 2009
– str. 26
- Graf 2. Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v letech 1999 – 2009
– str. 30
- Graf 3. Financování neziskových organizací ze státního rozpočtu v režimu státní dotační politiky v letech 1999 – 2009
– str. 31
- Graf 4. Financování neziskových organizací z rozpočtů vyšších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009
– str. 35
- Graf 5. Financování neziskových organizací z rozpočtů nižších územně samosprávných celků v letech 1999 – 2009
– str. 39
- Graf 6. Cizí zdroje a dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 50
- Graf 7. Dotace z veřejných rozpočtů na neziskovou činnost Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 51
- Graf 8. Celkové náklady na provoz neziskové činnosti Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010
– str. 54

Graf 9. Krytí celkových nákladů Domova Sue Ryder, o.p.s. z cizích zdrojů a vlastních tržeb (zdrojů) v letech 2001 – 2010

– str. 55

Graf 10. Vlastní tržby (zdroje) a cizí zdroje Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010

– str. 56

Graf 11. Celkové vlastní tržby (zdroje) a celkové tržby z podnikání Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010

– str. 59

Graf 12. Celkové tržby z podnikání, tržby dobročinných obchodů a tržby restaurace Domova Sue Ryder, o.p.s. v letech 2001 – 2010

– str. 60

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Osnova výzkumného rozhovoru

Příloha č. 1

Osnova výzkumného rozhovoru

Domov Sue Ryder je neziskovou organizací, která provozuje sociální podnikání již od roku 1996. Tradice provozu sociálního podnikání ve vaší neziskové organizaci je důvod, proč jsem si Domov Sue Ryder vybrala ke zpracování případové studie. Můj výzkum je zaměřen na identifikaci podílu, přínosu a významu vlastních finančních zdrojů ze sociálního podnikání pro Domov Sue Ryder. Závěry výzkumu budou sloužit k identifikaci prospěšnosti sociálního podnikání pro neziskové organizace a jako pozitivní inspirace pro neziskové organizace, které uvažují o získávání finančních prostředků na svou neziskovou činnost sociálním podnikáním.

- Jaké zdroje finančních prostředků využívá Domov Sue Ryder na financování svého provozu a rozvoje?
- Jaký důraz kladete na provoz sociálního podnikání?
- Jaké využití mají tržby ze sociálního podnikání?
- Z analýzy vývoje tržeb ze sociálního podnikání vyplývá konstantní nárůst tržeb. Máte představu, co k nárůstu tržeb přispívá?
- Jaký vývoj tržeb očekáváte do budoucna?
- Jaká je náročnost provozu sociálního podnikání – nákladová náročnost?
- Jak hodnotíte potenciál sociálního podnikání stát se jedním z hlavních zdrojů finančních prostředků neziskových organizací?
- Jaký vývoj dotací z veřejných rozpočtů na činnost Domova Sue Ryder očekáváte?
- Jaký důraz kladete na zachování vícezdrojového systému financování?
- Kdo se podílí na rozhodování uvnitř Domova Sue Ryder? A jak rozhodování probíhá?

Děkuji Vám za rozhovor.

O autorce

Dagmar Fialová se narodila dne 21. 5. 1985 ve Strakonících. Vystudovala Střední odbornou školu v Blatné se zaměřením na ekonomiku a účetnictví. V roce 2004 nastoupila ke studiu bakalářského programu na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, kde poté pokračovala ve studiu navazujícího magisterského programu na Katedře studií občanské společnosti.

Od roku 2010 působí v dobrovolnickém programu Domova Sue Ryder, o.p.s., kde se zapojila do přímé péče o klienty, provozování sociálního podnikání a v současné době se zapojuje do přípravy a zabezpečení průběhu kulturních a benefičních akcí.

Slovník důležitých pojmů

CEP-CMAF – Evropská stálá konference družstev, vzájemných společností, sdružení a nadací – European Standing Conference of Co-operatives, Mutual Societies, Associations and Foundations. Evropská instituce pro sociální ekonomiku, která byla založena Evropskou unií v roce 2000. V roce 2008 změnila svůj název na **Social Economy Europe**. V roce 2002 publikovala **Chartu sociální ekonomiky**, která přiznává sociálním podnikům jako subjektům sociální ekonomiky specifika plynoucí z národních tradic každého členského státu EU, ale zároveň uvádí charakteristiky společné všem sociálním podnikům (<http://www.socialeconomy.eu.org/>, cit. 26. 12. 2011).

EMES - Vznikání sociálních podniků v Evropě - Emergence des entreprises sociales en Europe – The emergence of social enterprises in Europe. Evropská výzkumná společnost byla založena v roce 2002 v Bruselu. Svůj název odvozuje od výzkumu sociálních podniků v Evropě, konaného v letech 1996 - 1999. Cílem této výzkumné společnosti je předávat zainteresovaným osobám i široké veřejnosti teoretické a empirické znalosti o třetím sektoru, sociální ekonomice a sociálních podnicích (<http://www.emes.net/index.php?id=2>, cit. 26. 12. 2011).

Fundraising – Obor managementu, který se zabývá rozvojem zdrojů pro konkrétní činnost a naplnění poslání neziskových organizací. Úkolem fundraisingu je získávání zdrojů, péče o stávající dárce, hledání potenciálních dárců a vytváření nových partnerství (Ledvinová, 2009).

Nestátní nezisková organizace – Nejčastěji provádí veřejně (obecně) prospěšnou činnost a jejím úmyslem není vytvářet zisk. Pokud nějaký zisk vytvoří, musí ho zase vložit zpět ke svému rozvoji a naplnění cílů. Nestátní nezisková organizace je samostatná a nezávislá na jiných organizacích a státu, přestože může od státu nebo jiných organizací přijímat finanční prostředky. Základní typy nestátních neziskových organizací v České republice: občanská sdružení, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby (<http://www.neziskovky.cz/>, cit. 26. 12. 2011).

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO) – Vznikla v roce 1998 transformací z Rady pro nadace. Stálý poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády České

republiky v oblasti nestátních neziskových organizací. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě materiály, týkající se nestátních neziskových organizací a vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci a činnost. V současné době fungují při Radě tři stálé výbory: Výbor pro Evropskou unii, Výbor pro legislativu a financování, Výbor pro regiony (<http://www.vlada.cz/>, cit. 26. 12. 2011).

Samofinancování – Vlastní zdroj finančních prostředků neziskových organizací. Samofinancování spočívá ve vlastní aktivitě neziskových organizací, která generuje potřebné finanční prostředky. Výhodou samofinancování je možnost využít vlastní finanční prostředky kdykoliv, na cokoliv a za jakýchkoliv podmínek (Šedivý, Medlíková, 2009). Do oblasti samofinancování patří vybírání členských poplatků, zpoplatnění poskytovaných služeb, pronájem majetku, využití nehmotného majetku (např. jména), finanční investování a vlastní podnikatelská činnost (Boukal, 2009).

Sociální ekonomika – Součást národního hospodářství, alternativa veřejného sektoru a trhu. Souhrn autonomních soukromých aktivit, jejichž cílem je služba členům nebo místní komunitě, a to zejména prostřednictvím podnikání. Primárním cílem není vytváření zisku, případný zisk je přednostně využit k rozvoji aktivit organizace a pro potřeby místní komunity. Právní forma subjektů sociální ekonomiky není rozhodující. Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky (<http://www.socialni-ekonomika.cz/>, cit. 26. 12. 2011).

Sociální podnik – Subjekt sociální ekonomiky. Evropská výzkumná společnost EMES uvádí pracovní definici sociálního podniku, která vymezuje ekonomická a sociální kritéria sociálního podniku. *Ekonomická kritéria*: trvalá aktivita vedoucí k výrobě zboží či poskytování služeb, vysoký stupeň autonomie, určité množství ekonomických rizik, minimální podíl placené práce. *Sociální kritéria*: cíl prospět komunitě, iniciativa skupiny občanů, rozhodování není postaveno na výši vloženého kapitálu, participativní charakter, omezená možnost přerozdělování zisku (Šloufová, 2011).

Sociální podnikání - Samostatná podnikatelská aktivita, která řeší otázky zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje a podporuje solidární chování, sociální začleňování a růst sociálního kapitálu zejména na místní úrovni s maximálním respektováním trvale udržitelného rozvoje (<http://www.socialni-ekonomika.cz/>, cit. 26. 12. 2011). Neziskové organizace mohou provozovat podnikání jako doplňkovou činnost a tímto způsobem získávat vlastní finanční prostředky na svůj provoz, aktivity a rozvoj neziskové činnosti.

Státní dotační politika – Neziskové organizace mohou získat finanční prostředky na svou činnost prostřednictvím dotací z veřejných rozpočtů. Vláda České republiky schvaluje a zveřejňuje hlavní oblasti státní dotační politiky a podmínky pro poskytování dotací. Vláda stanovuje priority, v rámci nichž je rozhodnuta rozdělit neziskovým organizacím určitý objem finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Neziskové organizace nemají na dotace právní nárok a mohou získat zásadně účelové dotace na programy, projekty nebo stanovenou oblast potřeb (Dohnalová, 2010a).

Veřejné rozpočty – Státní rozpočet, rozpočty vyšších územně samosprávných celků (krajů), rozpočty nižších územně samosprávných celků (obcí). Veřejné rozpočty jsou nástrojem veřejné politiky a sestavují se na období jednoho kalendářního roku. Každý veřejný rozpočet můžeme chápat jako finanční plán, bilanci příjmů a výdajů. Jedním z pravidelných výdajů veřejných rozpočtů jsou dotace nestátním neziskovým organizacím (<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/index.html>, cit. 26. 12. 2011).

Vícezdrojové financování – Vícezdrojový systém financování neziskových organizací představuje získávání finančních prostředků z více zdrojů. Vícezdrojové financování přináší neziskové organizaci nezávislost prostřednictvím tzv. diverzifikace zdrojů. Obvykle dochází ke kombinaci financování z veřejných a neveřejných zdrojů, z cizích a vlastních zdrojů atp. Závislost na jednom dominantním zdroji není pro neziskové organizace žádoucí, proto dochází k rozvoji vícezdrojového systému financování (Šedivý, Medlíková, 2009).

Rejstřík

- CEP-CMAF, - 18 -
- dobrovolnictví, - 13 -
- dotace z veřejných rozpočtů, - 11 -,
- 22 -, - 40 -, - 49 -, - 64 -
- EMES, - 17 -
- firemní dárcovství, - 14 -
- fundraising, - 9 -, - 15 -, - 44 -
- hazardní hry, - 13 -
- hlavní oblasti státní dotační politiky,
- 11 -, - 22 -
- individuální dárcovství, - 13 -
- inovace, - 17 -
- Koncepce podpory rozvoje
neziskového sektoru, - 24 -
- nadace a nadační fondy - granty, - 14 -
- náklady, - 53 -, - 62 -
- operační program, - 12 -
- Rada vlády pro nestátní neziskové
organizace, - 23 -
- rozpočty nižších územně
samosprávných celků, - 37 -, - 41 -
- rozpočty vyšších územně
samosprávných celků, - 33 -, - 41 -
- samofinancování, - 10 -, - 15 -
- sdílený marketing, - 14 -
- sociální ekonomika, - 16 -
- sociální podnik, - 16 -, - 17 -, - 19 -,
- 20 -, - 21 -, - 45 -, - 61 -
- sociální podnikání, - 17 -, - 57 -, - 62 -
, - 64 -
- sponzoring, - 14 -
- státní rozpočet, - 28 -, - 40 -
- strukturální fondy, - 12 -
- veřejná sbírka, - 15 -
- veřejné zakázky, - 12 -
- vícezdrojový systém financování, - 9 -
, - 45 -, - 64 -